

MTA200+ elnökjelölti koncepció

MIKLÓSI ÁDÁM

A tudás mindenkié!

2026. 02. 14.

Tartalom

ELŐSZÓ – A tudás mindenkié!	3
ÖSSZEFOGLALÓ – AZ MTA MEGÚJULÓ SZEREPE ÉS STRATÉGIAI IRÁNYAI.....	5
1. BEVEZETÉS	6
1.1 A Magyar Tudományos Akadémia – Jövőkép és misszió	6
1.2 Stratégiai alapvetések (a 2019-2020-as „MTA Stratégiai alapelvek” alapján).....	6
1.3 Az MTA a tudományosság őrzője.....	6
1.4 Az MTA szellemi és materiális értékei	6
2. STRATÉGIAI KIINDULÓPONTOK	6
2.1 Erős, összefogásra képes közösség	7
2.2 A tudományos kutatói tevékenység védelme	7
2.3 Egy 21. századra adaptált kutatói életpályamodell szükségessége.....	7
2.4 Egy önálló MTA alapjainak megteremtése.....	7
2.5 A proaktív működés és megalapozott tervezés szükségessége	8
3. AZ MTA SZEREPE A HAZAI TUDOMÁNYOS STRATÉGIA KIALAKÍTÁSÁBAN	8
3.1 Stratégiai Kutatások Intézete (új javaslat).....	9
3.2 Magyar Tudós Fórum (új javaslat).....	10
4. AZ MTA SZEREPE A TUDOMÁNYTÁMOGATÁSI RENDSZERBEN	10
4.1 Lendület Program	11
4.2 Bolyai János Kutatási Ösztöndíj	11
4.3 MTA–Egyetem Kutatócsoportok	11
4.4 Julianus ösztöndíjprogram (új javaslat).....	11
4.5 MTA Prémium Posztdoktori Kutatói Program	12
4.6 Nemzeti Kutatási Program	12
4.7 A tudományos társaságok támogatása.....	12
4.8 Folyóirat- és könyvkiadás támogatása.....	13
4.9 Nemzetközi pályázati tevékenység	13
5. AZ MTA SZEREPE A HAZAI ÉS NEMZETKÖZI MINŐSÍTÉSI RENDSZEREKBE.....	13
5.1 Az MTA doktora cím	14
5.2 Kutatóhelyeket Minősítő Program.....	14
6. OKTATÁS ÉS TEHETSÉGGONDOZÁS.....	14
6.1 Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program (KfKP)	14
6.2 Alumni program	15
6.3 Tehetséggondozás.....	15
6.4 ERC Mentor Program.....	15
7. AZ MTA HÁLÓZATAI	15
8. AZ MTA TUDOMÁNYKÖZÖSSÉGI TEVÉKENYSÉGE	16
8.1 Magyar Tudomány Ünnepe	16
8.2 Tudományos Könyvek Napjai	16
8.3 Élő Tudomány kiállítás	17

8.4 Sokszínű tudomány: kiállítások az MTA-n.....	17
8.5 Nyitás Európára	17
8.6 World Science Forum.....	17
9. TÁRSADALMI KAPCSOLATOK ÉS TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS	18
10. AZ MTA MECÉNÁSAI	18
11. Az MTA KÜLFÖLDI KAPCSOLATAI.....	19
11.1 Nemzetközi tagságok, akadémiák szervezetei.....	19
11.2 Visegrádi Együttműködés (V4) és más területi együttműködések.....	19
11.3 Európai uniós szervezetek	20
12. AZ MTA ÉS A JÖVŐ GENERÁCIÓJA.....	20
13. AZ MTA SZERVEZETI MŰKÖDÉSE	20
13.1 Az MTA elnöki felelősségvállalás.....	21
13.2 Főtitkár és főtitkárhelyettes.....	21
13.3 Az MTA alelnöki rendszere.....	21
13.4 Az MTA osztályai.....	21
13.5 Az MTA Titkársága	21
13.5 Fiatal Kutatók Akadémiája	22
13.6 Az MTA köztestülete.....	22
13.7 MTA Könyvtár és Információs Központ (KIK).....	22
13.8 Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia (SZIMA).....	23
13.9 Az MTA esélyegyenlőségi és szociális vállalásai.....	23
13.10 Működési folyamat elemzés és zöldítés.....	23
13.11 A szervezeti és működési szabályok felülvizsgálata	23
13.12 A Széchenyi tér parkosítása	23
14. AZ MTA PÉNZÜGYI ÉS INGATLANGAZDÁLKODÁSA.....	23
14.1 Bevételek.....	24
14.2 Kiadások.....	24
14.3 Ingatlanvagyon	24
14.4 Pályázati lehetőségek keresése.....	24
15. SZEMÉLYES ELNÖKI VÁLLALÁSOK	25
15.1 Kutatóintézmények látogatása	25
15.2 Vállalati látogatások.....	25
15.3 Kapcsolatok felső- és középfokú oktatási intézményekkel	25
15.4 Elnöki fogadóóra	25
15.5 Kommunikáció és média.....	25
16. A KÖLTSÉGVETÉSI POZÍCIÓ JAVÍTÁSA.....	25
17. A TUDÁS MINDENKIÉ – TAPASZTALAT ÉS FELKÉSZÜLTSG	26
18. SZAKMAI ÖNÉLETRAJZ – SZÁMOKBAN.....	29

ELŐSZÓ – A tudás mindenkié!

Jane Goodall: „*Reménykedni csak tettekkel érdemes*” (*Hope is a thing requiring action.*)

Visszatekintve, e pályázat megírása 2024 őszén kezdődött. Az Akadémia egyik kutatójával egy hosszú bizottsági ülés után ültünk le valahol a Klauzál tér környékén, és az őszi forrásokban – mi másról is beszélgethetett volna két tudós – mint a tudomány kihívásairól és nehézségeiről Társalgásunk természetes módon terelődött az MTA ügyeire, miközben arra gondoltam, milyen izgalmas lehetőségeket rejt az Akadémia, és sajnáltam, hogy több mint harmincöt év kutatói tapasztalat ellenére meglepően keveset tudok ezekről a kérdésekről. Néhány héttel később, már tudatosabban készülve, újabb találkozót kértem a beszélgetés folytatására.

Azóta a tizenegy osztály több mint hetvenöt akadémikusával, intézetvezetőkkel, számos köztestületi taggal, valamint az Akadémia különböző szervezeteinek vezetőivel és a titkárság munkatársaival beszélgettem, néha egy, máskor akár kétórás időtartamban. Az egyik legfontosabb tapasztalatom az volt, hogy sokan szívesen foglalkoznak az MTA ügyeivel, ha valódi érdeklődést és nyitottságot tapasztalnak. Számomra ezek a találkozások kivételes alkalmat adtak arra, hogy megismerjem e közösség gondolkodását, céljait, elképzeléseit, valamint azokat a problémákat, amelyek mielőbbi megoldást igényelnek.

Voltak visszatérő témák, amelyeket sokan megemlítettek, de akadtak olyan részletek is, amelyekről korábban elképzelésem sem volt. Kiderült, hogy milyen szerkezet tartja a harmadik emeleti kiállítótereket, hogyan épül fel és működik az Akadémia költségvetése, mennyire eltérően gondolkodunk az MTA doktori fokozatról, vagy mit jelent ma, a 21. században a „könyv”. Sokak lelkét még mindig felkavarják az MTA körüli események, mások már inkább a holnapután szeretnék tervezni.

Bár a beszélgetések sokszor a nehézségekről, és korlátokról szóltak, soroltuk a bajt és a gondot, én mindvégig úgy gondoltam, hogy egy jó és együttműködő csapat képes a problémákon felülkerekedni. Nem először találtam magam ilyen helyzetben. Így indult az Etológiai Tanszék története, és hasonló kihívásokkal szembesültem a Biológiai Intézet vezetése közben is. Biztos vagyok abban, hogy a közösségépítésben megszerzett tapasztalat sokat jelent akkor is, ha az MTA összefogásáról van szó.

Valahogy így folytatódott minden, és szinte észre sem vettem, de elkezdtek összeállni egy elnöki pályázat elemei. Széchenyi írja valahol: “*time is more than money*”. A világ eseményeihez képest az MTA ma időhátrányban van. Számomra ezért egyértelművé vált, hogy most nem elegendő egy elvi koncepció felvázolása. Olyan tervre van szükség, amely közösségi vitára épül, támogatást élvez, és gyorsan, hatékonyan átültethető a megvalósítás szakaszába. Az **MTA200+ pályázat** nemcsak stratégiai és taktikai elemeket kíván bemutatni, hanem röviden hivatkozik az előzményekre és a megvalósítás lehetséges formáira is, és kitér a **szükséges emberi és anyagi erőforrások megteremtésére** is.

A konkrétumok és számok iránt érdeklődők számára egy külön függelék is készült az anyag végén.

Ezúton szeretném **megköszönni** mindenkinek a segítséget, amelyet ehhez a munkához kaptam. Köszönöm, hogy szinte kivétel nélkül vállalták a beszélgetéseket, hogy őszintén vitathattuk meg a nehézségeket, és hogy sokszor támogató, lelkesítő pillantásokkal, szavakkal erősítettek meg. Az **MTA200+ pályázat valójában sokunk közös munkája**; az én feladatom csupán az volt, hogy ezeket a gondolatokat egységes keretbe szerkeszsem. A leírtakért a felelősséget természetesen én vállalom.

Az MTA elnöki megbízatása hatalmas felelősség: nemcsak a neves elődök öröksége miatt, hanem azért is, mert hazánk egyik legfontosabb közösségének irányításáról van szó, amelynek döntései a tudósok sorsára is meghatározó hatással lehetnek. **Váltsuk valóra együtt Széchenyi**

gondolatát: „*A tudományos emberfő mennyisége a nemzet igazi hatalma*”, és mutassuk meg közösen, hogy **a tudás valóban mindenkié.**

ÖSSZEFOGLALÓ – AZ MTA MEGÚJULÓ SZEREPE ÉS STRATÉGIAI IRÁNYAI

A **Magyar Tudományos Akadémia** alapvető küldetése továbbra is a tudás megőrzése, gyarapítása és közvetítése, valamint a tudomány társadalmi hasznosulásának elősegítése. A gyorsan változó társadalmi, politikai és technológiai környezetben az Akadémia előtt álló legnagyobb kihívás az, miként tudja **hagyományos értékeit korszerű, hiteles és proaktív módon képviselni.** A bemutatott stratégiai koncepció központi gondolata, hogy az **MTA ereje a közösségében rejlik: a tudósban, a tudásban és e kettő szerves kapcsolatában.**

A következő évtized kiemelt célja egy európai szinten versenyképes, ugyanakkor hazai súlypontú tudományos életpálya támogatása, **a korábban elfogadott stratégiai alapelvek következetesebb alkalmazásával.** Az MTA egyszerre kívánja betölteni a magyar tudomány érdekképviseleti szerepét, kezdeményezően fellépni a kutatási feltételek alakításában, közérthetően közvetíteni a tudomány eredményeit, valamint aktív résztvevőjévé válni a hazai és nemzetközi tudománypolitikai folyamatoknak. Alapelvei közé továbbra is a minőség elsődlegessége, az **alap- és alkalmazott kutatás egysége,** valamint a tudományos integritás védelme tartozik, kiegészülve a társadalmi hasznosság és a közbizalom erősítésének hangsúlyával.

A stratégia kulcseleme a **tudományos közösség megerősítése.** A közel 18 ezer köztisztviselő tag aktivizálása, a személyes párbeszéd és a helyi szervezetek megerősítése nélkül nincs érdemi megújulás. A sokféleség – tudományterületek, élethelyzetek, intézményi hátterek – nem akadály, hanem az Akadémia egyik legfontosabb erőforrása.

Kiemelt feladat a **tudományos szabadság védelme és a kutatói életpálya hosszú távú tervezhetőségének javítása.** A kutatói pálya nem lineáris, ezért rugalmas, több belépési és kilépési pontot biztosító keretrendszerre van szükség, amely összhangban áll a hazai tudománytámogatási rendszerrel. Ennek előfeltétele a stabil működési környezet és az intézményi szintű stratégiai tervezés megerősítése.

A program új eleme az **MTA pénzügyi és intézményi önállóságának erősítése,** különösen egy többpillérű mecenatúra-rendszer kialakításával. Az állami finanszírozás mellett az önálló bevételek növelése növeli a rugalmasságot és a stratégiai autonómiát, miközben átlátható és célzott felhasználást igényel.

A stratégia hangsúlyozza a **kapcsolatrendszerek tudatos építését:** az egyetemekkel, kutatóhálózatokkal, kormányzati szereplőkkel, ipari partnerekkel, valamint a határon túli és külföldön dolgozó magyar kutatókkal való együttműködés elmélyítését. Mindezt erős nemzetközi beágyazottság és korszerű, minőségorientált értékelési rendszer egészíti ki.

A célok megvalósítását szolgálja a **Stratégiai Kutatások Intézetének létrehozása,** amely adat- és tudásalapú elemzésekkel támogatná a proaktív tudománypolitikát. Feladata a hazai kutatási rendszer folyamatos értékelése, valamint hosszú távú, interdiszciplináris szaktudományi stratégiák kidolgozása.

A célok elérését új eszközök támogatják, többek között a **Magyar Tudós Fórum, a megújított ösztöndíj- és mentorprogramok,** a nemzetközi mobilitást segítő Julianus program, valamint egy modernebb, interaktív tudománykommunikációs gyakorlat. Ezek együttesen teremthetik meg az MTA hosszú távú megújulásának szakmai és társadalmi alapjait.

1. BEVEZETÉS

1.1 A Magyar Tudományos Akadémia – Jövőkép és misszió

Az MTA a tudomány professzionális művelőiből szerveződő, önkéntes közösség, amelynek célja a tudás megőrzése, gyarapítása és közvetítése. Tevékenységével hozzájárul a társadalom fizikai és szellemi jóllétéhez, valamint a jövő generációk versenyképességéhez, a civil és ipari szereplőkkel együttműködve, a jövő iránti felelősség jegyében. Az MTA 2027-2037 közötti időszakra vonatkozó egyik kiemelt célja, hogy minden rendelkezésére álló eszközzel támogassa a fiatal és középkorú, jelenlegi és jövőbeli fiatal kutatókat (köztestületi tagokat) egy európai szinten is sikeres, hazai súlypontú, versenyképes tudományos életpálya kialakításában.

1.2 Stratégiai alapvetések (a 2019-2020-as „MTA Stratégiai alapelvek” alapján)

1. Az MTA hozzájárul a kutatás feltételeinek megteremtéséhez, képviseli a magyar tudomány érdekeit, elemzi a hazai Tudományos Kutatási Rendszer (TKR) helyzetét, stratégiaalkotó tevékenységet végez, és fejleszti a tudományos életpálya-modellt.
2. Bővíti a magyar tudomány hazai és nemzetközi kapcsolatait, és képviseli a kutatók érdekeit a nemzeti és európai döntéshozatalban.
3. Közvetíti a tudományos eredményeket a társadalom minden rétege felé, és részt vesz a tudásmegszerzés és tehetséggondozás megújításában.
4. A kormányzattal és a hazai kutatás-fejlesztéssel és oktatási szereplőkkel együttműködve önálló, döntéstámogató szakpolitikai tevékenységet folytat.
5. A kutatók érdekvédelmi szervezeteként („kamara”) törekszik a hazai kutatás pénzügyi forrásainak és lehetőségeinek bővítésére, a nemzetközi elvárásokkal összhangban.

1.3 Az MTA a tudományosság őrzője

Az MTA a hazai tudományosság legrégebbi intézményeként az alábbi alapelveket tekinti irányadónak:

- a tudományterületek közötti egyenlőség és a szabad témaválasztás;
- a tudásmegőrzés, tudásteremtés és prediktív tudomány egyenértékűsége;
- az alap-, alkalmazott és kísérleti kutatás egysége;
- a szinergiák tudatos erősítése;
- a minőség elsődlegessége a mennyiséggel szemben;
- a tudományos család minden formájának elutasítása;
- a tudomány társadalmi szolgálata és az eredmények hozzáférhetővé tétele;
- az egyenlő hozzáférés biztosítása;
- a tudomány iránti közbizalom fenntartása, és az áltudományok elleni fellépés.

1.4 Az MTA szellemi és materiális értékei

Az MTA alapvető értéke a tudós és a tudás; feladata e kettő harmonikus kapcsolatának fenntartása. Legfontosabb szellemi erőforrása a köztestület és az általa képviselt tudás. Az elmúlt évek változásai miatt kiemelt feladat a köztestületi kapcsolatok megerősítése. A kétszáz éves Akadémia a magyar nyelv, kultúra és számos tudományterület kiemelkedő értékeinek őrzője, amely szerepet hosszú távon csak a társadalom aktív bevonásával töltheti be sikeresen.

2. STRATÉGIAI KIINDULÓPONTOK

Bármilyen stratégiai elképzelés csak akkor lehet sikeres, ha mögötte jól szervezett, a célokat értő és támogató közösség áll. Az MTA vezetésének kiemelt feladata e közösség megerősítése és bővítése, a közös célok világos megfogalmazása, valamint azok őszinte és nyílt megvitatása. A közösség tagjainak érezniük kell, hogy sikereiket és nehézségeiket a vezetés érti, vállalja és következetesen képviseli.

2.1 Erős, összefogásra képes közösség

A korábbi törekvések ellenére a köztestületi tagok jelentős része nem vesz aktívan részt az Akadémia tevékenységében, és a bevonás kiterjesztése csak részben volt sikeres. Erős, együttműködésen alapuló közösség nélkül az MTA mozgásteret beszűkül, és alapfeladatait sem tudja hatékonyan ellátni.

A **köztestület sokszínúsége** az MTA egyik legnagyobb erőssége (*Függ. 2.1*). Az **MTA200+** program a köztestület valamennyi tagjának együttműködésére épít. Fontos, hogy a tagok értsék és lehetőséget is kapjanak arra, hogy saját adottságaikkal hozzájárulhatnak a magyar tudomány egészének fejlődéséhez.

2.2 A tudományos kutatói tevékenység védelme

Az MTA alapelveivel összhangban kiemelten képviseli az akadémiai szabadságot, beleértve a **kutatás és oktatás szabadságát, a tudományos csere és terjesztés szabadságát, az intézményi autonómiát, az egyetemi integritást, valamint a tudományos és kulturális véleménynyilvánítás szabadságát**. A tudományterületek eltérő hangsúlyai és dinamikai miatt nem alkalmazható egységes elvárásrendszer, de ez nem jelenthet engedményt a minőség rovására. Az MTA felelőssége, hogy felhívja a társadalom figyelmét az akadémiai szabadság feltételeinek fontosságára, biztosítsa a kutatói munka lehető legszabadabb körülményeit a társadalmi és pénzügyi realitások figyelembevételével, és ügyeljen az alapkutatás, az alkalmazott kutatás és a kísérleti fejlesztés egyensúlyára a kutatástámogatási rendszeren belül (*Függ. 2.2*).

2.3 Egy 21. századra adaptált kutatói életpályamodell szükségessége

A kutatói életpályamodell fontossága széles körben elfogadott, megvalósítása azonban elmaradt. Egy ilyen modell nem lehet lineáris, mivel a tudományos életpálya 30-40 évet ölel fel, és a karrierszakaszok tudományterületenként és életkoronként eltérnek. A cél egy rugalmas, **hálózatszerű modell** kialakítása, amely több belépési pontot, döntési helyzetet és párhuzamos megoldást kínál. Egy ilyen rendszer **csak a teljes tudományos közösség bevonásával** alakítható ki, és hosszú távon a tudományszervezés egyik alapkövévé válhat.

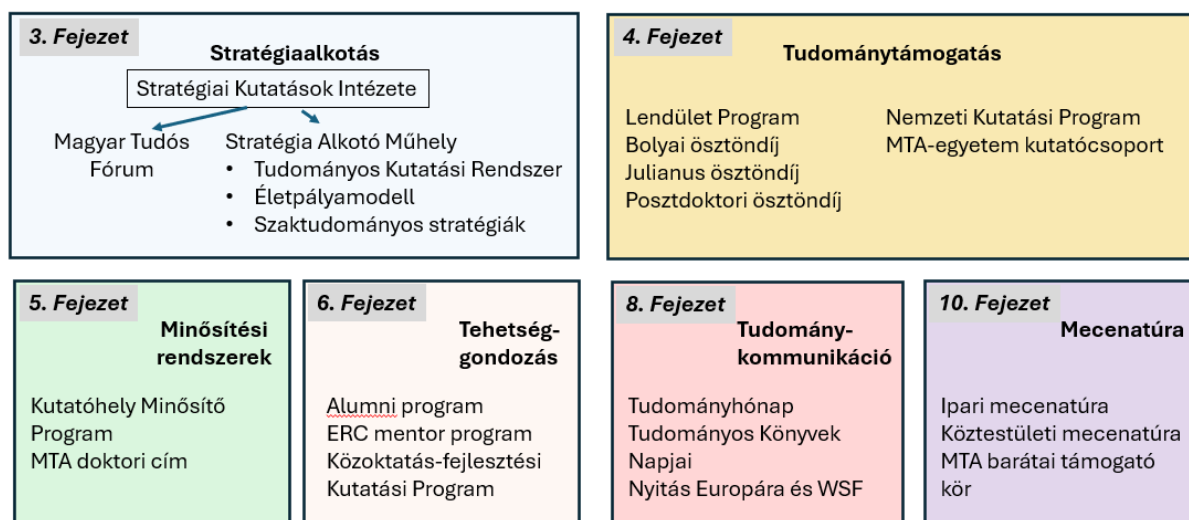
2.4 Egy önálló MTA alapjainak megteremtése

Az MTA története azt mutatja, hogy fejlődése mindig előrelátó és elkötelezett támogatókra épült. Bár az állami finanszírozás továbbra is nélkülözhetetlen, az Akadémia önálló működésének erősítése érdekében szükség van egy új, széles körű mecenatúra program kialakítására. Az ilyen támogatások egyszerre fejezik ki a társadalmi felelősségvállalást és teszik lehetővé a tudományos alkotómunka célzott támogatását. Az MTA felelőssége, hogy az így bevont forrásokat átláthatóan, hatékonyan és stratégiai célok mentén használja fel (*l. 10. Mecenatúra rendszer*).

2.5 A proaktív működés és megalapozott tervezés szükségessége

A rendszerváltozás óta a hazai tudományos kutatási rendszer számos, gyakran előre nem látható átalakuláson ment keresztül, amelyek az MTA-t is kedvezőtlenül érintették. Bár e folyamatok iránya nehezen prognosztizálható, a kétszáz éves Akadémiának stratégiai gondolkodásában és szervezeti működésében is fel kell készülnie különböző forgatókönyvekre. E munka 2020-ban megkezdődött, de megszakadt (Boda Zsolt szerk.: *Eötvös 2020+ program – Fehér könyv*). Előnyös lenne, ha az MTA áttérne a rövid-, közép-, és hosszútávú stratégiai gondolkodásra, és proaktív cselekvési módra, amiből a napi és éves feladatok jól levezethetők és a cselekvés minden területén érvényesíthetők lennének.

Áttekintő táblázat a MTA200+ pályázat legfontosabb elemeiről fejezetek szerint:

Az egyes pontokhoz kiegészítésként összeállított háttéranyag a függelék azonos számozású fejezeteiben található!

3. AZ MTA SZEREPE A HAZAI TUDOMÁNYOS STRATÉGIA KIALAKÍTÁSÁBAN

A magyar kutatók közösségeként az MTA-nak joga és kötelessége, hogy a hazai **tudománypolitika aktív szereplője legyen**, bevonva valamennyi tagját, akik különböző intézményi keretek között végzik tevékenységüket. Erre nemcsak az alapítók szándéka, az elmúlt kétszáz év hagyománya és az Akadémia vezetőinek felelőssége kötelez, hanem a tudósközösség elvárása is, különös tekintettel arra, hogy a **hazai tudományos élet irányító szereplői túlnyomórészt az MTA köztestületének tagjai**.

A magyar **Tudományos Kutatási Rendszer (TKR)** éves hazai ráfordítása az alapkutatás, alkalmazott kutatás és a kísérleti fejlesztés területén 1 069 305 millió forint (2024, KSH). Ez hatalmas összeg, ami nagy felelőséget jelent a döntéshozók, a kutatók, valamint az MTA egész közössége számára (*Függ. 3.0a*).

Az **MTA-nak kezdeményező szerepet kell vállalnia** a hazai TKR valamennyi szereplője felé az együttműködés erősítése érdekében (*Függ. 3.0b*). Kiemelt feladatunk azoknak a kapcsolódási pontoknak a feltárása és érvényesítése, amelyek a szereplők vélt ellentétes érdekei miatt gyakran háttérbe szorulnak. A köztestület széles körű tapasztalataira alapozva az MTA képes olyan vízió megfogalmazására, amely megfelelő egyensúlyt teremt a verseny és az együttműködés között.

- Erősíteni kell az **egyetemekkel való együttműködést**, különösen az egyetemi kutatások támogatása, az oktatás kihívásaira való közös felkészülés és a tehetséggondozás területén. Ennek eszköze lehet többek között az aktív részvétel a Rektori Konferenciában, MTA-nagykövet vagy ombudsman jelenléte az egyetemi szenátusokban, valamint rendszeres jelenlét az egyetemi közéletben és a hallgatói érdekképviselletekkel való kapcsolattartás.
- Prioritásként kell kezelni a **kutatóhálózat** (volt MTA, jelenleg HUN-REN, illetve ELTE intézmények) vezetőivel folytatott folyamatos párbeszédet, különös tekintettel a kutatási együttműködésekre, az ingatlanhasználat kérdéseire és az egymást kiegészítő tudományos szerepekre.
- Meg kell erősíteni a parlamenttel és a **kormányzati szervekkel** – beleértve az NKFIH-t – való együttműködést, bemutató az MTA társadalmi felelősségvállalását, stratégiai szerepét a TKR-ben, valamint hosszú távú tervezési elképzeléseit.
- Az MTA kulcsszerepet játszhat az **ipari szereplők** – nagyvállalatok és KKV-k – erőteljesebb bevonásában a hazai kutatási rendszerbe, többek között egy célzott mecenatúrarendszer kialakításán keresztül.

3.1 Stratégiai Kutatások Intézete (új javaslat)

A tudománypolitikába való aktív bekapcsolódás **fő eszköze** az MTA által létrehozandó Telkes Mária **Stratégiai Kutatások Intézete (SKI)**. Az SKI tevékenységén keresztül az MTA vezetése és közössége stratégiai munkák bemutatásával, illetve a magyar és nemzetközi kutatási eredmények figyelembevételével bekapcsolódhat a hazai tudománypolitikai diskurzusba.

Az MTA a legalkalmasabb testület e szerep betöltésére, hiszen akadémikusai és köztestületi tagjai a tudomány kiváló és elkötelezett művelői, miközben a testület nem kötődik politikai irányzatokhoz, és nem közvetlen haszonélvezője gazdasági döntéseknek sem. Szakértői tevékenységét ezért kizárólag az emberek jóléte, a társadalom fejlődése, valamint az ember és környezete kapcsolatának felelős értelmezése érdekében végzi.

Az SKI célja, hogy összefogja, megszervezza és tervezhetővé tegye az MTA működésének jelenleg sokszor széttartó elemeit (pl. elnöki bizottságok, MTA osztályok, MTA KIK). Az **SKI önálló stratégiaalkotó műhely**, amely segítségével az MTA vezetése és közössége előre meghatározott tervek mentén kezdeményezőként léphet fel a hazai tudománypolitikai diskurzusban a társadalom számára kiemelten fontos **szaktudományi témák** koordinálásával.

Az SKI kislétszámú szakapparátusának elsődleges feladata a menedzsment (tervezés, munkaszervezés, határidők felügyelete, szükség esetén szakmai támogatás), míg a tényleges tudományos és kutatómunkát továbbra is a tudósok, kutatók és oktatók végzik. E működési modell erősíti az MTA kutatási tevékenységét. Az SKI révén az MTA a korábbi reaktív működésről **proaktív működésre** állhat át, ami várhatóan csökkenti az aktuálpolitikai konfliktusok kockázatát, és érdemi értékteremtéssel támogatja a társadalmi döntéshozatalt.

Az SKI tevékenysége két fő feladatkörre tagolódik.

(1) A hazai TKR modelljének kidolgozása, monitorozása és ajánlások megfogalmazása egy rendszeresen frissített, 2027-2037-re vonatkozó „fehér könyv” keretében, különös tekintettel a tudományközi és a tudomány-társadalom közötti szinergiákra. Ennek részei:

- nemzetközi módszertanon alapuló összehasonlító monitorozási jelentések (versenyképesség) készítése (MTA KIK együttműködésben) (*Függ. 3.1a*);
- a magyar tudomány és kultúra értékeit bemutató adatbázis, valamint a *Magyar Tudományos és Kulturális Művek Tára* szakmai irányításának támogatása;

- a hazai és külföldi magyar tudományos humánerőforrás és kutatási adatbázisának kialakítása;
- a TKR-hez kapcsolódó kutatói életpályamodell kidolgozása (*Függ. 3.1b*).

(2) Interdiszciplináris szaktudományi stratégiaalkotás (ún. szaktudományi fehér könyvek) a 2027-2037-es időszakra, a legfontosabb társadalmi kihívások mentén, az MTA osztályok javaslataira támaszkodva (pl. egészséges életmód, magyar nyelv és kultúra). A működés **részletes tervét** lásd a *Függ. 3.1c*.

A **szaktudományi stratégiaalkotás újdonsága**, hogy nem csupán az **elméleti háttér** készül el, hanem az SKI új kutatások indítását is kezdeményezi (pl. nemzeti kutatási programokon belül), elősegíti a folyamatban lévő alap- és alkalmazott kutatások közötti szinergiákat, támogatja **közös pályázatok előkészítését**, ösztönzi az interdiszciplináris együttműködéseket, valamint **kapcsolatot épít az érintett állami és társadalmi szervezetekkel**. Lehetőség szerint gyakorlati megvalósításra alkalmas **mintaprojekteket** is kezdeményez, amelyek megvalósulását eseti jelleggel támogatja.

Az elképzelés alapja, hogy az SKI működése révén a **társadalom érzékelhető módon megtapasztalja az MTA tudománytámogató tevékenységét és annak pozitív társadalmi hatását**, ami hosszú távon az Akadémia társadalmi beágyazottságát és támogatottságát erősíti.

3.2 Magyar Tudós Fórum (új javaslat)

A létrehozandó **Magyar Tudós Fórum (MTF)** célja, hogy rendszeres szakmai vitafórumot biztosítson az aktív köztestületi tagok számára, és támogassa részvételüket a tudományos kutatás szerkezetének, minőségének és finanszírozásának megújításában. Az MTF-re a tudomány ünnepéhez kapcsolva kerülne sor, hozzájárulva a tízéves stratégiai tervezéshez és a tudományos életpályamodell fejlesztéséhez, megvitatva a TKR-rel és a tudománytámogatási rendszerrel (TTR) összefüggő kérdéseket, tapasztalatokat, elemzéseket. **Részletes leírás lásd: Függ. 3.2**

4. AZ MTA SZEREPE A TUDOMÁNYTÁMOGATÁSI RENDSZERBEN

Egy ország TTR-ének kialakításakor több alapelvet szükséges figyelembe venni: (1) a rendszer több, eltérő célrendszerrel működő szereplőből áll; (2) összhangban kell lennie a kutatói és oktatói életpályamoddal; (3) alkalmasnak kell lennie a különböző tudományterületek – beleértve az alap- és alkalmazott kutatást, valamint a kísérleti fejlesztést – sajátos igényeinek kielégítésére; valamint (4) hatékony működése csak egy közösen kialakított, átgondolt struktúrában biztosítható.

E szempontokból következik, hogy a TTR csak akkor lehet sikeres, ha felépítése hálózatos (nem lineáris), kellően diverz, részben redundáns (párhuzamos támogatási formák léteznek), egyidejűleg tartalmaz kompetitív és kooperatív elemeket, továbbá stabil és kiszámítható. A rendszerben szükséges változtatások kizárólag hosszabb, jellemzően 8-10 éves ciklusokban vezethetők be tervezetten (*Függ. 4.0*).

Az MTA három módon járulhat hozzá a TTR működéséhez. (1) Fórumot biztosít a kérdések megvitatására a Magyar Tudós Fórum keretében, minden érintett szereplő bevonásával; (2) közös elhatározás alapján szaktudományos fehér könyvet készít a Stratégiai Kutatások Intézetében (SKI) a TTR-ről; (3) **pályázatoként közvetlen erőforrásokat biztosít**, elsősorban az alapkutatás támogatására

Az MTA által működtetett, illetve javasolt tudománytámogatási eszközök az alábbiak.

4.1 Lendület Program

Az MTA támogatói tevékenységének zászlóshajója a Lendület Program, amelynek hármas célja a kutatói kiválóság támogatása, a fiatal kutatók hazahívása és itthon tartása. A program kiemelkedően eredményes (*Függ. 4.1*), ugyanakkor a jelentős infláció ellenére a rendelkezésre álló források nem növekedtek. Indokolt, hogy a nyerési arány elérje a 18-20%-ot, és hogy a **pályázati keret legalább 50%-kal** (inflációs ráta alapján) **bővüljön**.

2026-ban a Lendület programra 3,14 milliárd forint áll rendelkezésre. Ez az összeget első lépésben kb. 5 milliárd forintra kellene növelni 2027-től.

4.2 Bolyai János Kutatási Ösztöndíj

Az 1997 óta működő Bolyai-ösztöndíj a kiemelkedő kutatási teljesítmény ösztönzését szolgálja, és legfeljebb kétszer pályázható 45 éves kor alatt. Az ösztöndíj népszerűsége töretlen, mivel kiegészítő jellege ellenére jelentősen növeli az egyetemi és kutatóintézeti kutatók megbecsültségét. A kiválósági alapú támogatás fontos szerepet játszik a kutatók pályán maradásában, mert versenyképesebbé teszi az egyetemi és kutatóintézeti állásokat az ipari lehetőségekhez képest (*Függ. 4.2*). A kiválósági alapon történő támogatás, fontos eleme a kutatók pályán maradásának, különösen az egyetemi szférában, ezért ez a program megőrzendő. **2026-ban a Bolyai-ösztöndíj 1,36 milliárd forintból gazdálkodik, az összeget első lépésben kb. 1,75 milliárd forintra kellene növelni 2027-től.**

4.3 MTA–Egyetem Kutatócsoportok

A hazai TTR egyik meghatározó eleme az MTA–egyetem kutatócsoporti hálózat, amely jelenleg a HUN-REN Támogatott Kutatások Irodája keretében működik. Összesen 100 ilyen csoport rendelkezik pályázati forrásokkal 2027. 12. 31-ig. Hasonló jellegű kutatócsoportok **Franciaországban is működnek, ahol a CNRS és az ottani egyetemek kapcsolatát erősítik. A rendszer jelentős szinergiát teremt az egyetemek és kutatóintézetek között**, hozzájárul az oktatók tehermentesítéséhez és az egyetemi kutatási teljesítmény növeléséhez, és a kutatócsoport tagjai sok esetben további nagy pályázatokat valósítanak meg az egyetemeken. Az egyetemek a használatra átadott helyiségekért és műszerekért nem kérnek „rezsit”, míg a kutatócsoport által beszerzett műszereket stb. mindenki használhatja. Sajnos ez az éves szinten **4 milliárd forinttal** támogatott rendszer a mai állás szerint 2027-t követően megszűnik, ami mintegy 300 kutató egzisztenciáját érinti.

Az **MTA-nak mindent meg kell tennie a folytatás** vagy egy módosított struktúrában történő megőrzés érdekében. Száz kutatócsoporttal számolva ehhez **évente 5 milliárd forint lenne szükséges** (5 évente van lehetőség új pályázat kiírására). **Részleteket lásd a Függ. 4.4.**

4.4 Julianus ösztöndíjprogram (új javaslat)

A hazai TTR egyik tartós kihívása más országokban meglévő tudást hazahozni és itthoni hasznosítani. A Marie Skłodowska-Curie ösztöndíjrendszer kétéves külföldi tartózkodás után támogatja a hazai beilleszkedést, azonban nagy a verseny, és sajnos jelenleg sok kutatóhely számára nem hozzáférhető. A javasolt Julianus ösztöndíjprogram keretében **végzős PhD-hallgatók és pályakezdő posztdoktorok 2+1 éves külföldi és hazai mobilitása valósulhatna meg, hazai és külföldön dolgozó magyar kutató bevonásával**. A program a nemzetközi tapasztalatszerzést és a későbbi hazai reintegrációt egyaránt szolgálná (*Függ. 4.4*).

Példa: Havi 1800 (bruttó) euró (720 000 forint, 1 euró = 400 forint), 36 hónapra 26 millió forint/fő. Évi 30 fő esetén (90 teljes kapacitással számolva) **évi 2,3 milliárd forint**.

4.5 MTA Prémium Posztdoktori Kutatói Program

Korábban az MTA és az NKFIH is működtetett posztdoktori programokat, amelyek 2-3 évre biztosítottak kiemelt ösztöndíjat a kiválóság támogatására. Jelenleg a magyar TTR-ben ilyen lehetőség nem érhető el, ami szakmai vitát váltott ki a kutatói közösségen belül. Egyes vélemények szerint ez a konstrukció pazarló, mivel akik nem rendelkeznek állandó állással, később sem jutnak ilyen pozícióhoz. Mások viszont fontos „pufferként” tekintenek rá, amely bizonyos élethelyzetekben hatékony áthidaló megoldást („bridging”) kínál.

A frissen végzett PhD-sok számára egy posztdoktori ösztöndíj lehetőséget adhat a **nemzetközi szintű megmérettetésekre való felkészülésre** (pl. Marie Skłodowska-Curie ösztöndíj), valamint megkönnyíti a **csatlakozást** újonnan induló, **nagyköltségvetésű kutatási projektekhez**. Emellett egyes tudományterületeken – például a bölcsészettudományokban – különösen indokolt lehet az ilyen típusú támogatás, mivel **elmélyültebb, hosszabb távú kutatómunkát** tesz lehetővé.

A PhD-t követő 2-4 éves posztdoktori időszak akkor sem tekinthető elvesztegetettnek, ha az érintett később nem a tudományos pályán marad: az iparban vagy az állami szférában elhelyezkedve is jelentős előnyt jelent a tudományos működés és problémák mélyebb megértése.

Példa: A posztdoktori ösztöndíjprogram költsége: havi 650 000 forintos ösztöndíj, 36 hónapra 23,5 millió forint/fő. Évi 30 fő esetén (90 teljes kapacitással számolva) **éves költség 2,1 milliárd forint**.

4.6 Nemzeti Kutatási Program

Az MTA 2022 végén három nagyszabású, négyéves Nemzeti Kutatási Programot (NKP) indított a tudományos kiválóság és a társadalmi hasznosulás előmozdítására, évi összesen 3 milliárd forint költségvetéssel: a *Tudomány a Magyar Nyelvért*, a *Fenntartható Fejlődés és Technológiák*, valamint a *Nemzeti Agykutatási Program 3.0* keretében. A programok alapos szakmai előkészítést követően, elnöki döntéssel indultak, céljuk a kiemelt jelentőségű kutatási területek támogatása.

A programok eredményeként Magyarországon és a határon túli területeken számos új kutatócsoport jött létre, amelyek az eddigi adatok alapján sikeresen teljesítették a kitűzött feladatokat. A jelenlegi programciklus 2026 augusztusában zárul, amikor a tényleges kutatási eredmények átfogóan értékelhetők lesznek. Bár méretük korlátozott, az NKP-ok meghatározó szerepet töltenek be a hazai tudományos életben, mivel szorosan illeszkednek az MTA tudományos stratégiájához, és támogatást nyújtanak olyan területeken (pl. magyar nyelv és irodalom), amelyek a jelenlegi TTR-ben alulreprezentáltak, illetve új tudományterületek megalapozását is lehetővé teszik. Az **NKP folytatása és lehetőség szerinti bővítése indokolt**, de szükséges azok **szorosabb összehangolása** az MTA következő időszakra vonatkozó **szaktudományos kutatási stratégiáival** (SKI).

4.7 A tudományos társaságok támogatása

Az MTA számára fontos a kisebb szakmai közösségek működésének támogatása, hiszen így is erősíthető a köztestületi tagok kapcsolata, a tudományos együttműködés, és e társaságokon keresztül a civil szférával való kapcsolat (pl. szavazás az év rovarára). Megfontolandó, hogy az MTA nem „általános” támogatást nyújt, hanem valamilyen **konkrét elképzelést** (pl. konferencia, workshop, honlap készítés/frissítés, kiadvány) **támogat pályázati alapon**, és ez a támogatás a társaság kommunikációjában is megjelenik (*Függ. 4.7*).

4.8 Folyóirat- és könyvkiadás támogatása

Az MTA kiadói tevékenysége az elmúlt években érdemben nem változott, miközben a könyv- és folyóiratkiadás időközben már a harmadik átalakulási hullámát éli, elsősorban a mesterséges intelligencia új lehetőségeinek köszönhetően. 2024-ben az MTA a tudományos könyv- és folyóiratkiadás támogatására összesen mindent egybeszámolva kb. 200 millió forintot fordított. A támogatási keret évek óta lényegében változatlan, miközben az igények ingadoznak, és jellemzően meghaladják a rendelkezésre álló forrásokat (*Függ. 4.9*).

A jelenlegi rendszer erősen széttagolt, a kapcsolódó pályázati és gazdasági folyamatok jelentős adminisztratív terhet jelentenek, miközben hiányzik az átfogó üzleti és marketingstratégia. Kitüntetett feladat lenne a **megnövekedett igények kiszolgálása**, azonban ezt megelőzően indokolt, hogy **szakértők segítségével** alakítsuk ki a következő 3-6 év **folyóirat- és könyvkiadási tevékenységet**, különösen hogy miképp lehetne **növelni a támogatás összegét és a bevételeket is** (pl. osztalékbevételek, l. *Függ. 4.9*).

Az **értékmegőrzés mellett a stratégia központi szempontjai a minőség, a hatékonyság, a gyorsaság és a környezettudatosság** kellene, hogy legyenek. A stratégiának ki kell térnie az olvasási szokások változására, a gyártási és tárolási költségekre, a bevételnövelési lehetőségekre, valamint a digitalizáció (pl. MERSZ-szolgáltatás) és a mesterséges intelligencia nyújtotta új lehetőségek elemzésére is.

4.9 Nemzetközi pályázati tevékenység

Az MTA pályázati tevékenységének egyik kiemelkedő sikere a *The Momentum MSCA Postdoctoral Fellowship Programme*, amely Kiss László akadémikus és munkatársai érdeme. A **COFUND-alapú program** lehetővé teszi, hogy uniós támogatással, versenyképes feltételek mellett posztdoktori kutatók csatlakozzanak a Lendület-nyertes kutatócsoportokhoz, ami különösen nagy segítséget jelent a relatíve csökkenő költségvetésű csoportok számára.

A program tapasztalatai alapján az MTA-nak ki kell alakítania az uniós pályázatok hatékony kezeléséhez szükséges intézményi infrastruktúrát. Ennek keretében három pályázattípus különíthető el: (1) általános pályázatok, amelyek széles körben felhasználható **kutatástámogatási** forrásokat biztosítanak; (2) a stratégiai **szaktudományi** kutatásokat támogató, szakmailag célzott kiírások (az SKI feladatkörében); valamint (3) az MTA **infrastruktúráját** – különösen az ingatlanvagyonot és a humán erőforrást – támogató speciális pályázatok (l. *14.4 fejezet*).

Az MTA-nak **rövid távon elő kell készítenie**, hogy az SKI keretében **mások által benyújtott uniós pályázatok befogadó intézményeként** működjön, amennyiben erre igény mutatkozik a hazai kutatók részéről, illetve a TKR átalakulásával összefüggésben (*Függ. 4.9*).

5. AZ MTA SZEREPE A HAZAI ÉS NEMZETKÖZI MINŐSÍTÉSI RENDSZEREKBE

Az MTA kiemelt szerepe van a hazai tudományos minősítési rendszerben. Ehhez rendelkezésre áll (1) a történelmi tapasztalat (az MTA doktora habitusvizsgálati rendszere), (2) kiépített infrastruktúra (MTA KIK, MTMT2, MTA osztályok), (3) a tudományterületek teljes spektruma, valamint (4) a nemzetközi tudományminősítési folyamatokban való aktív részvétel. Az MTA független intézményként képes biztosítani a minősítési rendszer stabilitását, összehasonlíthatóságát és a szükségessé váló változtatások következetes bevezetését.

Az Akadémia részt vesz a Coalition for Advancing Research Assessment (**CoARA**) munkájában, amelynek nyilatkozatát már több hazai intézmény is aláírta, **vállalva a kutatási**

minőség és társadalmi hatás előtérbe helyezését, valamint a **szakértői értékelés elsődlegességét** a tudományometriai mutatókkal szemben.

A minősítési eljárások akkor hatékonyak, ha megfelelő felkészülési időt biztosítanak, és az értékelést követően iránymutatást adnak a jövőbeli fejlődéshez. Az eljárásoknak figyelembe kell venniük a kutatási tevékenység jellegét, a tudományterületi sajátosságokat (pl. STEM vs. SHAPE), valamint az adott terület nemzetközi mérési gyakorlatát, de fontos az átláthatóság és a folyamatok hatékonysága is. Jelenleg az MTA két fő területen végez minősítési tevékenységet.

5.1 Az MTA doktora cím

A "Doctor of Sciences" minősítés nemzetközi összehasonlításban ritka, és egyes kutatók részéről vitatott. Az MTA aktívabb „marketingtevékenységének” hatására az **MTA doktori cím iránti érdeklődés inkább növekszik**, mint csökken (Függ. 5.1a). A cím szükségessége több szempontból is indokolható a kutatói életpályamodell részeként: az utóbbi időben belföldön és nemzetközi szinten is érzékelhető a PhD-disszertációk átlagos színvonalának csökkenése, ezért a cím megszerzése és az arra való felkészülés önmagában is jelentős szakmai kihívást jelent. Az elvárt követelmények teljesítése megfelelő **felkészülést biztosít a későbbi tudományos életpálya szakaszaira**, miközben a folyamat során a jelölt munkásságát az adott tudományterület elismert szakértői értékelik. Különösen a **humán tudományokban** meghatározó jelentőségű a tudományos **szintetizáló képesség** elérése a kutatói pálya során. Ezzel együtt a bírálási folyamatot **sokkal hatékonyabbá** kell tenni. **Részletes javaslatokat l. Függ 5.1b.**

5.2 Kutatóhelyeket Minősítő Program

Az „MTA Kiváló Kutatóhely” címet odaítélő program az MTA kutatóhálózatának leválasztása után indult hármas céllal: (1) a különböző kutatóhelyek teljesítményének, ill. eredményeinek a felmérése, (2) a nevüket, és ezzel az „MTA brandet” is elvesztő intézmények számára lehetővé tenni, hogy az MTA nevet használhassák („MTA Kiváló Kutatóhely”), valamint (3) az MTA bizonyos programjaiba csak a címet elnyert kutatóhelyek dolgozói jelentkezhetnek. A tapasztalatok azt mutatják, hogy e minősítési eljárás működése nem mentes az ellentmondásoktól, ezért érdemes lenne megfontolni, hogy a program a minősítés helyett **rendszeres összehasonlító versenyképességi értékelést** nyújtson az intézmények számára (Függ 5.2)

6. OKTATÁS ÉS TEHETSÉGGONDOZÁS

Az MTA – különösen Lovász László elnöksége óta – egyre nagyobb hangsúlyt helyez a hazai köz- és felsőoktatás támogatására. A cél az, hogy a tudományos közösség tapasztalata és tudása közvetlenül járuljon hozzá a gimnáziumi és egyetemi oktatás minőségének javításához. Ennek megvalósítására az MTA több, egymást kiegészítő eszközzel rendelkezik.

6.1 Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program (KfKP)

A KfKP folytatása és fejlesztése indokolt, amelyhez megfelelő pénzügyi forrásokat lenne szükséges biztosítani. A program jelenleg évi 30 millió forintos maximális támogatást ad 6-7 nyertes kutatócsoport számára négy évre. A **korábbi és jelenlegi nyerteseket is ösztönözni** kell arra, hogy munkájukat nagyobb konzorciumokban, nemzetközi források bevonásával folytassák (pl. European School Education Platform, Digital Europe Programme, STEM & Girls Go STEM). Ebben a folyamatban az MTA kezdeményező és koordináló szerepet vállalhat.

A KfKP tematikáját célszerű lenne **szorosabban összekapcsolni a szaktudományos stratégiákkal**, erősítve a kutatási irányok közötti szinergiákat, ideértve a tudományos megalapozottságot. Ez lehetőséget teremthet arra is, hogy az MTA aktív szerepet vállaljon a 2027–2037 közötti időszakra szóló országos oktatási stratégiák kidolgozásában, az érintett szakmai partnerek bevonásával, ha erre mutatkozik igény (*Függ. 6.1*).

6.2 Alumni program

Az Alumni programot Freund Tamás, az MTA elnöke indította 2020-ban azzal a céllal, hogy a középiskolás korosztály körében népszerűsítse a tudományos és kreatív gondolkodást. Azóta országosan számos hasonló kezdeményezés indult, egyetemi nyílt napokkal és iskolai tudománynépszerűsítő programokkal. Indokolt **a program szerepének és hozzáadott értékének újragondolása, illetve a más intézmények hasonló programjaival való átfedések csökkentése** az MTA-specifikus elemek megerősítése érdekében (*Függ. 6.2*).

6.3 Tehetséggondozás

A tehetséggondozásnak Magyarországon komoly hagyományai vannak (*Függ. 6.3*). Az MTA-hoz is kötődő egyik legsikeresebb korai kezdeményezés a KutDiák Mozgalom volt. A jövőben két irány tűnik különösen fontosnak: (1) a **pedagógusok szakmai támogatása** és képzése a tehetséges diákok hatékony mentorálása érdekében; (2) egy **olyan modell kidolgozása**, amely lehetővé teszi, hogy a kivételesen tehetséges, a tudomány iránt érdeklődő fiatalok már **14-18 éves kortól bekapcsolódhassanak egyetemi szintű oktatási és kutatási tevékenységekbe** (lásd pl.: Zeneakadémia – Rendkívüli Tehetségek Képzője).

6.4 ERC Mentor Program

Az MTA egyik legfontosabb hozzáadott értéke lehet, hogy célzottan segítse a kutatói életpálya megfelelő szakaszában lévő fiatal és középkorú kutatókat a nemzetközi pályázati kihívásokra (ERC, HFSP) való felkészülésben. Sajnos a magyar kutatók az utóbbi években jelentősen visszaszorultak az elnyert nemzetközi pályázatok terén (*Függ. 6.4*). Az MTA országos lefedettsége lehetővé teszi, hogy széles merítéssel válogasson a jelentkezők közül. A program előkészítése Stipsicz András vezetésével már megkezdődött, az **első jelentkezők fogadása 2026 februárjában** várható. A jelentkezőket tapasztalt mentorok készítik fel a pályázási folyamat különböző szakaszaira elméleti és gyakorlati tapasztalatok átadásával.

7. AZ MTA HÁLÓZATAI

Az MTA a mintegy 18 ezer köztestületi tagra, az egyetemi hallgatókra, valamint a külföldön dolgozó magyar kutatókra építve akár százezres nagyságrendű hálózatot szervezhet céljai megvalósítása érdekében. Bár e munka egyes elemei már elindultak, a következő években tudatosabb és szervezettebb megközelítésre van szükség.

A jelentős számú külső köztestületi tag (1931 fő) és a köztestülethez formálisan nem kapcsolódó, külföldön dolgozó magyar kutatók megszólítása kiemelt feladat. Ennek érdekében az MTA támogatja a **határon túli magyar kutatói közösségeket** a magyar nyelvű tudomány fennmaradását szolgáló törekvéseiben. Létrehozhatná a **Vámbéry Ármin tudományos nagyköveti rendszert**, amelynek keretében külföldön élő magyar tudósok segítik új kapcsolatok kialakítását EU-s szinten, illetve kapcsolati lehetőséget teremtenek az adott ország tudományos intézményeivel, akadémiájával. Megvizsgálandó, hogy miképp lehet ezt a támogatást növelni a helyi közösségek speciális igényei alapján (*Függ. 7.1*).

Kiemelt szerepet töltenek be az **MTA Területi Bizottságai**, amelyek a helyi tudományos élet szervezésében, kommunikációjában és az ipari kapcsolatok építésében meghatározók. A tapasztalatok azt mutatják, hogy vidéken sokkal érdeklődőbbek az MTA által kínált programok iránt, ezért is lenne fontos e bázisok megerősítése célzott **pénzügyi támogatással**. A **jó gyakorlatok megosztása** az MTA hosszú távú működésének fontos eleme.

8. AZ MTA TUDOMÁNYKÖZÖSSÉGI TEVÉKENYSÉGE

Az MTA tudománykommunikációja az elmúlt években jelentős átalakuláson ment keresztül. Napjainkban a legfontosabb hírek nemcsak a honlapon jelennek meg, hanem napi rendszerességgel a közösségi médiában is: több poszt kerül fel a Facebookra, és – különböző formákban – a TikTok, valamint más online platformok (pl. YouTube) is a kommunikációs eszköztár részévé váltak. A kommunikációs aktivitást tovább erősítette az *MTA200* programsorozat, amely az évfordulóhoz kapcsolódóan nagyságrendekkel több rendezvényről és eseményről való híradás lehetőségét teremtette meg.

A jövőben indokolt lenne a kommunikációs tevékenységet a jellemzően reaktív működésről **proaktívabb irányba** elmozdítani, és jobban illeszteni az MTA tudományos stratégiájához. Szükséges egy **hároméves kommunikációs terv** kidolgozása, amely figyelembe veszi a kommunikációs tér gyors változásait, és mérhető módon növeli a tudomány iránt érdeklődő célcsoportok (*Függ. 2.1*) elérését (pl. elérés, lefedettség, elköteleződési arány, (*Függ. 8.*).

A kommunikációs stratégia fő elemei lehetnek: (1) az *MTA200* programsorozat nyomán keletkezett elérések elemzése, megfelelő közvélemény-kutatási adatok felhasználásával; (2) az *MTA200* eseménysorozat eredményeinek és hatásainak feltáró, kritikai értékelése; (3) a célcsoportok és kommunikációs célok pontos meghatározása; (4) kiemelt témák azonosítása, amelyek mentén az MTA következetesen felismerhetővé válik; (5) az MTA várható tevékenységeire épülő, hároméves tervezés; valamint (6) új kommunikációs eszközök és formátumok kísérleti bevezetése.

8.1 Magyar Tudomány Ünnepe

Az MTA egyik legfontosabb tudományszerűsítő ünnepére a hagyomány szerint minden év novemberében kerül sor. Az esemény szorosan kapcsolódik november 3-ához, az MTA megalakulásának napjához, amelyet az Országgyűlés a 2003. évi XCIII. törvénnyel a magyar tudomány ünnepévé (MTÜ) nyilvánított. Az MTÜ az évek során egy teljes hónapra át tartó programsorozattá bővült, amelynek keretében tudományos és ismeretterjesztő rendezvények valósulnak meg, többségükről pedig szabadon hozzáférhető videófelvételek is készülnek.

Látogatottsága ugyanakkor jelentős eltéréseket mutat. Ennek okai között szerepel a poszt-COVID-időszakban csökkent személyes részvételi hajlandóság, a fővárosi rendezvénykínálat túltelítettsége, valamint az, hogy egyes események nem érik el hatékonyan a célközönségüket. **Mindezek alapján indokolt az ünnep tartalmi és formai megújítása**, amelyhez a felújított akadémiai székház új lehetőségeket kínál.

8.2 Tudományos Könyvek Napjai

Kiemelt feladat, hogy az MTA tudományos márkaként (újra) erőteljesebben jelen legyen a hazai tudományos könyvkiadásban. Az áltudományos tartalmakkal telített információs környezetben különösen fontos a **tudományosan megalapozott művek megjelentetése és népszerűsítése**. Az MTA emellett számos olyan szakkönyv és monográfia kiadását végzi vagy támogatja, amelyek létezéséről jelenleg csak szűk szakmai kör értesül.

A MTÜ-höz kapcsolódó Tudományos Könyvek Napjai lehetőséget teremthetnek e művek szélesebb körű bemutatására, valamint az **MTA és a hazai kiadók közötti együttműködés** erősítésére (*Függ. 8.2*).

8.3 Élő Tudomány kiállítás

“Science Expo” néven 2025 őszén, az iskolai szünet idején került megrendezésre egy, a hazai tudományos életet bemutató ismeretterjesztő kiállítás. Az elmúlt húsz évben több hasonló kezdeményezés is indult, amely azonban nem vált rendszeres eseménnyé. A 2025-ös rendezvényen az MTA az *MTA200* program bemutatásával vett részt. **Indokolt lenne**, hogy a jövőben ne csupán résztvevőként, hanem egyik **fő szervezőként vagy védnökként** jelenjen meg, lehetőség szerint egy magyar nyelvű elnevezést alkalmazva (*Függ. 8.3*).

8.4 Sokszínű tudomány: kiállítások az MTA-n

A székház felújításával az MTA ismét lehetőséget kapott önálló kiállítások szervezésére. Az MTA Könyvtára és Művészeti Gyűjteménye állandó nyilvános képtári kiállítást hozott létre, míg az *MTA200 kincsei* című időszaki kiállítás 2026 végéig mutatja be a gyűjtemény különleges darabjait. Az **időszaki kiállítótér** a jövőben folyamatosan rendelkezésre áll különböző események befogadására, amelyek szorosan kapcsolódhatnak az MTA stratégiai programjaihoz, a tehetséggondozáshoz, valamint a magyar kulturális értékek megőrzésében betöltött kiemelt szerepéhez. Érdemes olyan témákban gondolkodni, amelyek a **tudomány egységét és sokszínűségét** egyaránt bemutatják.

8.5 Nyitás Európára

A **Collegium Hungaricum** (CH) a külföldön működő magyar kulturális intézetek hálózata (pl. Bécs, Berlin, Róma, Párizs), amelynek célja a magyar kultúra, tudomány és nyelv népszerűsítése az adott országban. A CH intézeteinek programkínálatában tudományos események jelenleg csak szórványosan jelennek meg; üdítő kivételt jelentett Karikó Katalin meghívása a berlini CH-ba 2025-ben. Megfontolandó, hogy az MTA nagyköveti hálózatának bevonásával és kormányzati együttműködés keretében e helyszínek a külföldön dolgozó **magyar kutatók és ismerőseik találkozási pontjaivá** váljanak.

Az MTA szervezhetne kiállításokat (pl. az *MTA 200* anyagaiból), szakmai megbeszéléseket a helyi alap- és alkalmazott kutatás szereplőivel, valamint tudomány és művészet képviselőinek közös estjeit. Lehetőség nyílna az MTA tiszteleti tagjainak bemutatására, valamint egy az Akadémiát **támogató mecénatúra-esemény** kialakítására is. Érdeklődés esetén hasonló intézmények más városokban (pl. Londonban és New Yorkban működő Liszt Intézetek) is helyet adhatnak tudományos rendezvényeknek.

8.6 World Science Forum

A World Science Forumot (WSF) az MTA, az UNESCO és az ICSU (Nemzetközi Tudományos Tanács) alapította; az első rendezvény házigazdája 2003-ban Budapest volt. A legutóbbi WSF-et 2024-ben szintén Budapesten rendezték meg, míg a **2026-os** esemény fő témája a **tudomány szerepe a globális ellenállóképesség és a méltányosság erősítésében**. Az MTA szerepe a fórum létrejöttében és fennmaradásában meghatározó, ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy világszerte egyre több hasonló nemzetközi tudományos rendezvény jön létre.

Az ilyen események akkor lehetnek igazán hatékonyak, ha az általános témamegjelölésen túl kézzelfogható, értékelhető eredményeket is felmutatnak. Az elmúlt évek tapasztalataira támaszkodva az MTA-nak alapító tagként célszerű **áttekintenie a WSF tényleges hosszú távú értékteremtő kapacitását**. Jelenleg a rendezvény hozzávetőleg 520 millió forintot

költségvetéssel működik, amelyből az MTA mintegy 120 millió forinttal járul hozzá saját forrásaiból.

9. TÁRSADALMI KAPCSOLATOK ÉS TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS

Az IDEA Intézet 2019-es, széles körben idézett felmérése szerint az MTA iránt a társadalom jelentős bizalommal viseltetik, kiegészítve a tudomány iránti bizalommal (2019-ben, a COVID előtt). Valójában azonban kevés információnk van arról, hogy a magyar társadalom, illetve annak különböző csoportjai mennyire ismerik az MTA-t, hogyan viszonyulnak az intézményhez, az általa végzett munkához, és mennyire fogadják el a tudomány eredményeit.

Az MTA fontos feladata, hogy lehetőségeihez mérten aktívan kapcsolódjon be társadalmi felelősségvállalási projektekbe. Ennek eszközei lehetnek az oktatás és tehetséggondozás támogatása, valamint a tudományos eredmények népszerűsítése. Fontos, hogy **minden érdeklődő fiatal számára elérhető legyen a tudományos pálya**. Már vannak példák roma fiatalokra, akik PhD-fokozatot szereztek, és kutatóként vagy oktatóként dolgoznak. Az FKA bevonásával érdemes lenne kidolgozni egy eszköztárat, amely segíti a **hátrányos helyzetű fiatalok előrejutását** a kutatói pályán.

Az MTA mintegy 18 ezer köztestületi tagja számos egyesülethez, alapítványhoz kapcsolódik, és önkéntes munkát végez. Az MTA-nak a stratégiai vállalásai mentén szorosabban kellene együttműködnie a **tudományos alapokon működő civil szervezetekkel**, elősegítve, hogy az általa összegyűjtött tudományos ismeretek eljussanak az érintettekhez.

10. AZ MTA MECÉNÁSAI

Köztudomású, hogy az MTA nem jöhetett volna létre számos támogató nagylelkűsége nélkül. Ez a folyamat azonban megakadt, és a mai napig nem sikerült teljes mértékben kihasználni ezt a lehetőséget, bár az utóbbi időben gyakoribbá váltak az ilyen törekvések. Példamutató, hogy Szegeden Karikó Katalin jelentős anyagi hozzájárulásával nyílt meg a Gazda-Patogén Interakció Központ.

A mecenatúra program sikere (bevétele) önmagában nem képes döntően befolyásolni az MTA költségvetését, ugyanakkor fontos, hogy az **Akadémia megtapasztalja az önálló működés előnyeit**, és ezáltal növekedjen a cselekvőképessége. A **modern mecenatúra** már nem egyedi nagylelkűségen alapszik, hanem **stratégiai tervezést** igényel, lépésről lépésre felépítve az alábbi szempontok szerint:

- Az egész folyamat átláthatósága;
- Többszintű rendszer kialakítása a különböző típusú adakozók számára;
- A támogatás céljainak és felhasználásának bemutatása, elszámolás;
- A támogatók és az MTA személyes kapcsolódásának megteremtése;
- Hosszú távú, kiszámítható támogatási folyamat kialakítása;
- Folyamatos erőfeszítés a fenntartás érdekében;
- Megfelelő kommunikációs eszközök alkalmazása (pl. *Év tudományos Mecénása* díj);
- Az MTA vezetésének személyes részvétele.

Érdemes három szintű mecenatúra programot kidolgozni: (1) **ipari mecenatúra**, (2) **köztisztviselői mecenatúra**, (3) **MTA barátai támogató kör**. **Részletes javaslatok: Függ. 10.1.**

11. Az MTA KÜLFÖLDI KAPCSOLATAI

A tudomány egyik alapvető pillére a nemzetköziség. A kutatás eredményei minden közösség és nemzet számára relevánsak, miközben a tudományos és társadalmi kihívások jelentős része nem kötődik országhatárokhöz. A **STEM** (Science, Technology, Engineering, Mathematics) területeken a kutatás ma már elképzelhetetlen nemzetközi együttműködések és nemzetközi finanszírozás nélkül. A humán és különösen a bölcsészettudományok (**SHAPE**: Social Sciences, Humanities, Arts for People and Economy) esetében a helyzet részben eltérő: számos kutatási terület elsődlegesen a magyar kulturális térben értelmezhető, ugyanakkor a magyar kultúra megismertetése, elismertetése, valamint fenntartása és fejlesztése csak a nemzetközi tudományos térben való aktív jelenléttel biztosítható.

A hatékonyság szempontjait figyelembe véve szükséges annak **áttekintése, hogy melyek a kiemelt jelentőségű nemzetközi szervezetek** a tudásmegosztás és a tudománypolitika területén, és miként járulhatnak hozzá az MTA stratégiai céljainak megvalósításához. Az alábbiakban az MTA és a hazai tudományos kutatási rendszer szempontjából legfontosabb szervezetek kerülnek bemutatásra.

11.1 Nemzetközi tagságok, akadémiák szervezetei

Az MTA az európai kutatásfinanszírozó és kutatást végző szervezeteket összefogó **Science Europe** (SE) alapító tagja (a HUN-REN MKH a másik magyar tag). Az SE-tagság lehetőséget biztosít a tudománymenedzsmenttel, valamint a kutatások és kutatók értékelésével kapcsolatos nemzetközi gyakorlatok, ajánlások és munkacsoporti eredmények megismerésére és adaptálására. A szervezet célja, hogy az Európai Kutatási Térség tudománypolitikájának meghatározó szereplőjeként kiemelt figyelmet fordítson többek között a nyílt tudományra, a kutatásértékelésre, a kutatói életpályákra, a kutatási infrastruktúrákra, a határokon átnyúló együttműködésekre, valamint a zöld és digitális átmenetekre, az akadémiai szabadságra és a kutatói kiválóságra. Az MTA-nak nagyobb hangsúlyt kell fektetnie az itt **szerezett tapasztalatok közérthető bemutatására és szakmai megvitatására**.

Az **ALLEA** (Európai Tudományos Akadémiák Szövetsége) érdekképviseleti és tanácsadói szerepet egyaránt betölt, emellett rangos tudományos díjak odaítélésében is közreműködik. Az MTA által delegált szakértők aktív részvételével elkészült az EU következő kutatási és innovációs keretprogramjára (FP10, 2023) vonatkozó nyilatkozat, amely az európai kutatás és innováció átfogó megújítását és Európa globális vezető szerepének megerősítését célozza. Az ALLEA-ban végzett tevékenység fontos referencia- és **kiindulópont lehet a hazai TKR fejlesztéséhez, és nemzetközi kapcsolatok építhetők a szaktudományos stratégiai programok számára**.

11.2 Visegrádi Együttműködés (V4) és más területi együttműködések

Az 1990-es Visegrádi Nyilatkozat alapján létrejött együttműködés keretében kialakult akadémiák közötti kapcsolatok kiemelt jelentőségűek a hasonló történelmi és társadalmi helyzetű kelet-közép-európai országok közötti tapasztalatcsere szempontjából. A **V4-országokkal** való együttműködés különösen hasznos a tudományos teljesítmények összehasonlításában és a bevált gyakorlatok átvételében (pl. a cseh kutatási modell). Az MTA csatlakozott a **Közép-európai Tudományos Partnerséghez** (CEUS) is, amelynek keretében lengyel, osztrák, cseh és szlovén kutatásfinanszírozó szervezetekkel közösen dolgozott ki együttműködési lehetőségeket kiválósági pályázatok területén.

11.3 Európai uniós szervezetek

Az MTA-nak a jelenleginél **hatékonyabb érdekérvényesítési és lobbikapacitást** kell kiépítenie az Európai Unió tudománypolitikában érintett szervezeti egységei felé. Erőteljesebb kommunikációra van szükség annak érdekében, hogy az európai kutatási rendszer meghatározó szereplői (pl. az ERC vezetői, a kutatásért és innovációért felelős biztos) megértsék a magyar tudomány sajátos helyzetét, és hogy a magyar intézmények, pályázók – különösen a fiatal kutatók – a lehető legkisebb versenyhátrányt szenvedjék el. Az uniós érdekérvényesítést nem helyettesíti a nemzetközi szervezetekben való részvétel, de azzal szoros összhangban kell működnie.

12. AZ MTA ÉS A JÖVŐ GENERÁCIÓJA

Kutatások igazolják, hogy a generációs szakadék növekszik: az egyes generációk (X, Y, alfa) egyre kevésbé kapcsolódnak egymáshoz, elsősorban a gyorsan változó értékrendek és kommunikációs szokások, valamint a gazdasági és technológiai környezet átalakulása miatt. Az MTA-nak – a TKR és a TTR rendszerrel együtt – fel kell készülnie arra, hogy az újabb generációk tudósai eltérően gondolkodnak az életpályáról, az életvitelről, valamint az emberi élet értékeiről és céljairól. E változást már Lovász László akadémiai elnök is felismerte, amikor 2019-ben közreműködött a **Fiatalkutatók Akadémiája** (FKA) megalapításában. A nemzetközi példákhoz hasonlóan az FKA célja, hogy alulról szerveződő tudományos közösségként képviselje a fiatal (45 év alatti) kutatók elképzeléseit és érdekeit hazai és nemzetközi szinten.

Az MTA 2027-2037 közötti tudományos stratégiájának kidolgozásában kiemelt szerepet kell kapnia az FKA-nak, amely jelenleg a hazai tudományos élet egyik legaktívabb szervezete. Tagjai **könnyebben szólítják meg a tudomány iránt érdeklődő fiatalokat**, néhány éven belül pedig a magyar tudományos közösség meghatározó csoportját alkotják majd. Ők azok a kutatók, akiket az elmúlt évek turbulens átalakulásai a leginkább elbizonytalanítottak, és akiknek különösen fontos a kiszámítható, nyugodt kutatási környezet biztosítása (l. közvélemény-kutatás, *Függ. 12*).

Az MTA eddigi hagyományaihoz igazodva törekszik arra, hogy az FKA képviselői a **döntéshozatali folyamatok** minden szintjén bekapcsolódhassanak, és élhessenek a véleménynyilvánítás lehetőségével. Fontos, hogy támogatást kapjanak a Bolyai Mentorprogramhoz, a Marie Skłodowska-Curie ösztöndíjakra felkészítő programokhoz, valamint az általuk kezdeményezett további tevékenységekhez. Az MTA számít az FKA együttműködésére a korszerű kutatói életpályamodell kialakításában, az intézményi kommunikációs stratégia kidolgozásában és megvalósításában, valamint a társadalmi felelősségvállalási programokban is.

13. AZ MTA SZERVEZETI MŰKÖDÉSE

Az MTA Magyarország egyik legrégebbi önálló civil intézménye. A hagyomány egyszerre jelent kötelezettséget és kihívást: az intézmény működését folyamatosan a kor elvárásaihoz kell igazítani, hogy sikeresen illeszkedjen a hazai és nemzetközi intézményrendszerbe. Méretéből és felelősségéből fakadóan elengedhetetlen a korszerű szervezetirányítási módszerek alkalmazása. A szervezeti működés alapelvei az alábbiak:

- tervezés, végrehajtás és elszámoltathatóság;
- modernizáció, gyors reagálás, szabályozott folyamatok;

- hatékonyság, takarékoság, az ökológiai lábnyom csökkentése;
- értékközpontúság és alkalmazkodóképesség;
- emberközpontúság, megbecsülés és felelősségvállalás.

13.1 Az MTA elnöki felelősségvállalás

Az MTA SZMSZ-e szerint az „Akadémia tevékenységét – a Közgyűlés döntéseinek és határozatainak megfelelően – az akadémiai Alapszabályban meghatározott módon az elnök irányítja, aki tevékenységéért a Közgyűlésnek felel”. A mai, gyakran kilengéseket mutató közéleti környezetben az elnök csak úgy képes felelősen ellátni feladatát, ha:

- Teljes rálátása van az MTA működésére („a pincétől a padlásig”);
- Részletes, jól körülírt éves akcióttervet terjeszt a Közgyűlés elé;
- Maximális támogatást kap a titkárság munkatársaitól, akik azonosulnak a Közgyűlés határozataival.

Az elnök feladata és felelőssége, hogy munkája során **rendszeres kapcsolatban legyen a köztestület és a titkárság tagjaival**, és velük bizalmi kapcsolat alakuljon ki, ami a közös ügyek sikerét szolgálja (l. 15. *Elnöki vállalások*)

13.2 Főtitkár és főtitkárhelyettes

Az MTA működése során úgy alakult, hogy a főtitkár és főtitkárhelyettes pozíciója nem alá-fölérendeltséget jelent, hanem különböző feladatköröket fed le. Hagyományosan a főtitkár az MTA szervezeti működéséért felel, és irányítja a titkárságot, míg a helyettes célzottabb feladatok végrehajtásáért felel. A munkamegosztás függ a személyi vállalásoktól, az elnöki programtól, valamint a Közgyűlés által jóváhagyott akcióttervtől.

13.3 Az MTA alelnöki rendszere

Az MTA három alelnököt választ (élettudomány, társadalomtudomány, természettudomány), akik fő feladata a tudományterületük képviselése az MTA testületeiben. Érdemes lenne megvizsgálni az **alelnöki rendszer feladatainak bővítési lehetőségét**, a képviselt tudományterületről függetlenül, például:

- külkapcsolatok felügyelete,
 - pályázati tevékenység koordinálása,
 - civil szervezetekkel való együttműködés,
 - egyetemekkel való rendszeres kapcsolattartás
- így is növelve a stratégiai irányítás hatékonyságát.

13.4 Az MTA osztályai

Általánosan elmondható, hogy minden osztályban előfordulnak előremutató és kevésbé hatékony tevékenységek, ugyanakkor a 11 osztály egymás működéséről és céljairól keveset tud, a személyes kapcsolatok ellenére is. A következő időszak egyik feladata lehet a **mesterséges elszigetelődés csökkentése**, hiszen mindannyian a tudomány egységében hiszünk. Jó lehetőség erre a közös osztályülés, valamint interdiszciplináris programok szervezése, amelyek elősegítik a jó gyakorlatok átvételét és a tapasztalatok megosztását. **Részletek: Függ. 13.4.**

13.5 Az MTA Titkársága

A hatályos eljárási rend szerint az MTA Titkársága szervezi az Akadémia köztestületi feladatait, és ellátja az intézmények igazgatási, gazdálkodási, pénzügyi, vagyionkezelési és ellenőrzési feladatait. Vezetője az elnök. A Titkárság kulcsszerepet játszik az MTA sikeres

működésében, ezért fontos, hogy munkatársai ismerjék és támogassák az MTA stratégiáját, és érzékeljék annak megvalósítási fontosságát. Az **elnök és a főtítkár** kitüntetett feladata, hogy folyamatos **kapcsolatot** ápoljon a **munkatársakkal**, átbeszélve az aktuális ügyeket, és közösen vizsgálják a Titkárság működésének hatékonyságát.

13.5 Fialat Kutatók Akadémiája

Az SZMSZ szerint az FKA a köztestület egyik szervezete, amely különleges státusza révén közvetlenül bekapcsolódhat az MTA vezető testületeinek munkájába. A korábbi sikeres együttműködés alapján ez a kapcsolat erősítendő, és várható, hogy az **FKA aktív közreműködésével az MTA programjai hatékonyabban valósulnak meg.**

13.6 Az MTA köztestülete

Az MTA több mint 18 ezer köztestületi tagja 200 szavazati jogú képviselőkön keresztül vesz részt a Közgyűlés munkájában és a döntéshozatalban. Az **MTA** a köztestület tagjainak képviselői szerve, bizonyos értelemben **szakmai kamara**. Ennek szellemében felelősséget érez minden tagja iránt, és kötelessége biztosítani a közösség szakmai működését etikai szempontok alapján (pl. Tudományetikai Kódex). Ugyanakkor elvárható, hogy minden tag a lehetőségeihez mérten támogassa az MTA céljait (*Függ 13.6*).

A **köztestület az MTA egyik legfontosabb értéke**, ugyanakkor ezzel az értékkel nem gazdálkodik kellő hatékonysággal. A következő időszak feladatai:

- Frissített, zárt köztestületi adattár kialakítása (adatvédelmi szabályok mentén);
- Kapcsolat és bizalom erősítése a köztestület tagjai és az MTA vezetése között;
- A köztestületi tagok (különösen az MTA doktorok) aktívabb bevonása az MTA céljainak megvalósításába (kérdőíves felmérés alapján);
- A köztestületi tagság feltételeinek áttekintése (pl. honosítás nélkül is tag PhD-fokozattal);
- Köztestületi hírlevél és egyéb médiumok bevezetése két nyelven, figyelembe véve az egyre több nem magyar anyanyelvű PhD-vel rendelkező kutatót.

13.7 MTA Könyvtár és Információs Központ (KIK)

A KIK a köztestület tulajdona, önálló jogi személy, az MTA egyetlen kutatóhelye, egyben muzeális, pótolhatatlan kincsek tárháza, és az ország második legfontosabb könyvtára. Felügyeli az MTMT adatbázist, és elkészítette a 2026-31-es stratégiai tervét, amely tartalmazza a tevékenységek fejlesztését, ideértve az üzleti jellegűeket is. A KIK szerepe:

1. Az MTA tárgyiasult **értékeinek megőrzése, gyűjtése, kezelése és bemutatása**, filológiai és könyvtáros módszerekkel a dokumentumállomány tudományos feltárásával; **közfeladat** vállalása szoros együttműködésben az 1. és 2. osztállyal;
2. **Tudományometriai kutatások** erősítése, a mennyiségi kritériumok kiegészítése minőségi paraméterekkel, tudomány-specifikus, kiegyensúlyozott mérőszámrendszer kialakítása az SKI működéséhez kapcsolódóan (l. *3.1 fejezet*);
3. Az MTA mint a hazai **tudományosság objektív mérésének** záloga, nemzetközi összehasonlításra is alkalmas módszertan kidolgozása, éves jelentésben való beszámolás;
4. Az EISZ program kibővítésével az ország **tudományos információellátásának** erősítése;
5. A digitális vagyona alapozott **mesterséges intelligencia** alapú kutatások indítása, ezekben való részvétel;
6. Egyes tevékenységek végzése piaci szereplők számára **anyagi ellenszolgáltatásért.**

13.8 Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia (SZIMA)

A SZIMA-t Kosáry Domokos kezdeményezésére hozták létre 1992-ben, jóvátételi szándékkal, mivel az MTA 1949-ben kizárta soraiból az alkotóművészeket. Saját alapszabállyal rendelkezik, tisztségviselőit önállóan választja, tagjai javadalmazást nem kapnak. 2026-ban az MTA kb. 37 millió forintos költségvetést biztosít számára. A SZIMA és az MTA a potenciális szinergiákat eddig nem igazán tudta kihasználni, pedig az előbbi tagjai a hazai művészet kiemelkedő képviselői. Érdemes lenne megvizsgálni, hogyan lehetne **új típusú együttműködések** révén a hatékonyságot és a bevételeket növelni, különösen a fiatalok bevonásával, és így a SZIMA feladatainak végrehajtásához egy **jelentősebb összegű pályázati alapot** kialakítani.

13.9 Az MTA esélyegyenlőségi és szociális vállalásai

Az MTA hagyományai szerint szociális támogatást nyújt, elősegítve az esélyegyenlőséget a tudósközösségen belül. Részben speciális pályázatok formájában történik, például gyermeket nevelő kutatóknak az MTA doktori disszertáció megírására nyújtott támogatás. Emellett az MTA saját költségvetéséből finanszírozza a köztestületi tagok számára szolgáltatást nyújtó intézményeket (üdülők és óvoda; évente kb. 600 millió forint). Célszerű áttekinteni az elmúlt 3-5 év tendenciáit, hogy a jelen **lehetőségek megfelelnek-e a köztestületi tagok változó igényeinek**, ill. milyen új igények merültek fel. Folytatni és erősíteni kell a nők szerepét az akadémiai funkciókban, és részvételüket az akadémikusválasztás folyamatában.

13.10 Működési folyamatlemezés és zöldítés

Az MTA minden forintját a tudomány szolgálatába kell, hogy állítsa. A következő három évben előre tervezett belső ellenőrzés keretében át kell vizsgálni a működési folyamatokat, **növelve a hatékonyságot, csökkentve a kiadásokat és az ökológiai lábnyomot** (Függ. 13.10).

13.11 A szervezeti és működési szabályok felülvizsgálata

Időről időre **felül kell vizsgálni az érvényes szabályrendszert**. 2026-tól a Jogi- és Igazgatási Főosztálynak menetrendet kell készítenie az SZMSZ és kapcsolódó szabályok áttekintésére az átláthatóság és az esélyegyenlőség biztosítása érdekében. Fontos lenne a vezetőség választási rendjének és szabályainak pontos meghatározása.

13.12 A Széchenyi tér parkosítása

A tér újragondolása szükséges mind közlekedési, mind zöldterületi szempontból. Az MTA-nak kezdeményezőként kell fellépnie a főváros felé, hogy a történelmi jelentőségű teret modern, ökológiai szemléletű és tanító-nevelő park formájában alakítsák ki. A térhez kapcsolódó szállodák és létesítmények bevonhatók a megvalósítás pénzügyi alapjainak biztosításába.

14. AZ MTA PÉNZÜGYI ÉS INGATLANGAZDÁLKODÁSA

Az MTA sikere alapvetően a megfelelő pénzügyi gazdálkodáson múlik: a jó vagy rossz döntések milliós nagyságrendben befolyásolhatják a költségvetési egyensúlyt. Az utóbbi évek nagy kiadásai (pl. székházfelújítás, az MTA200 rendezvény költségei (kb. 2,3 milliárd forint) **jelentősen megterhelték a költségvetést és szűkítették a mozgásteret** 2025-ben, ugyanakkor az **MTA 2026-os működése stabil** pénzügyi alapokon nyugszik. **Az elképzelhető megtakarítások és bevételek hatása legkorábban 2027-től várható.**

2025-ben az MTA bemutatta gazdálkodásának fő számainak a közgyűlésnek, amelyeket az elfogadott költségvetési beszámoló az MTA dokumentumai között megtalálható, itt csak a legfontosabb adatokat említjük.

14.1 Bevételek

Az MTA fő bevétele évi kb. 21 milliárd forint költségvetési támogatás. Ezen kívül a KIK az EISZ-program révén kb. 10 milliárd forint bevételhez jut az egyetemektől és kutatóhálózatoktól. Ezek az összegek kisebb kiigazításoktól eltekintve nem követték az inflációt, így ma csak szűk mértékben elegendők a kiadások fedezésére. A 2020–2025 közötti infláció (kb. 50%; KSH) figyelembevételével az MTA-nak 30–31 **milliárd forint költségvetési támogatásra** lenne szüksége. A hiány miatt számos tudományos program megszűnt vagy szünetel (pl. MTA Prémium ösztöndíj), és a tudománytámogatások nem növekedhettek az elvárható mértékben. Az elmaradást pótolni kell a színvonal fenntartásához.

A következő időszakban az MTA a **saját bevételek növelésére** törekszik vállalatok és társadalmi csoportok bevonásával (mecenatúra program), de ennek nagyságrendje optimális esetben sem haladja meg az 0,4–0,6 milliárd forintot (*Függ. 10.1*).

14.2 Kiadások

A 21 milliárd forint tartalmazza az akadémikusi és MTA doktori tiszteletdíjakat, a titkárság működési költségét (~9 milliárd forint) és a pályázati kiadásokat (~9 milliárd forint), a fennmaradó összeget pedig a létesítménygazdálkodásra, területi bizottságokra és az MTA egyéb feladataira fordítják. Példaképpen a Székház és Nádor Irodaház éves üzemeltetési költsége kb. 650 millió forint.

14.3 Ingatlanvagyon

Az MTA jelentős ingatlanvagyonnal rendelkezik, ami a jelen, közismert helyzetben két kört testesít meg. Az ingatlanok egyik jelentős részében jelenleg a HUN-REN, ill. az ELTE kutatási hálózata működik. Az MTA jelenleg nem kér bérleti díjat az ingatlanok használatától.

A vagyon másik kb. fele jelenleg is az MTA használatában van. Az ingatlanvagyon menedzselésére az utóbbi években is sok törekvés történt, azonban az ingatlangazdálkodás nem az MTA szakterülete, és ezért e tevékenység, önhibáján kívül, bizonyos mértékben pazarló. Az ingatlanvagyon bármilyen használatának, hasznosításának vagy akár valamelyik elem eladásának az MTA alapértékeit kell szolgálnia. Az aktuális körülmények figyelembevételével ki kellene alakítani a következő 10 év ingatlangazdálkodásának alapelveit a mindenkori döntéshozók bevonásával. Tisztázandó, hogy mely **ingatlanokra van szükség** az MTA működéséhez, mely ingatlanokat érdemes **megtartani és bérleti konstrukcióban** működtetni, mert hosszú távú érdek áll mögötte, és mely ingatlanok tekintetében lenne érdemes megfontolni az **értékesítést** (és azokra már forrásokat kevésbé allokálni). A jelenlegi állapot senkinek nem jó, és jelentős költséget okoz, károkkal jár.

14.4 Pályázati lehetőségek keresése

Az MTA székházának és más létesítményeinek felújítása döntő részben saját forrásból történt. 2026-ban a székház ablakcseréjére kb. 1 milliárd forintot költenek, ami kimeríti a rendelkezésre álló forrásokat. Folyamatosan figyelni kell a **hazai és nemzetközi pályázati lehetőségeket** az épületek állagmegóvására és modernizációjára (pl. IT-hálózat fejlesztése, szerverpark kialakítása, napelemek telepítése). **Aktív pályázati munka révén az MTA beruházási kiadásai jelentősen csökkenthetők.**

15. SZEMÉLYES ELNÖKI VÁLLALÁSOK

Az elnök vállalja, hogy lehetőségeihez mérten kapcsolatot tart a hazai közélet, a gazdaság és a civil szféra képviselőivel, és minden eszközt megragad a támogató bázis erősítésére az MTA küldetésének megvalósításához. A mai dinamikusan változó világban elvárható tőle egy személyre szabott cselekvési terv az MTA stratégiájának szolgálatára. „*A tudás mindenkié*” elv alapján legfőbb feladata a társadalom széles rétegeivel való kapcsolatok megteremtése és ápolása.

15.1 Kutatóintézmények látogatása

Az elnök éves tervében havonta legalább egy kutatóintézet felkeresése szerepel. A látogatások során az MTA stratégiai programját mutatja be, rövid tudományos előadások után laboratóriumokat és kutatóműhelyeket látogat, személyes beszélgetést folytat a kutatókkal és a támogató munkatársakkal. Előzetes regisztráció alapján más intézményekből érkező kutatók kisebb csoportja is részt vehet, lehetőséget teremtve együttműködések kialakítására.

15.2 Vállalati látogatások

Az elnök havonta legalább egy vállalatot látogat meg. A cél a partneri együttműködések és mecenatúra jellegű támogatási formák kialakítása hároméves szerződésekben. A látogatások során különösen a kutató-fejlesztő részlegek megismerése fontos. A vállalatok kiválasztása az MTA stratégiai céljai alapján történik, vidéken a helyi Akadémiai Bizottság bevonásával. Előzetes regisztrációval külső kutatók kisebb csoportja is részt vehet, új kapcsolatépítési lehetőségeket teremtve.

15.3 Kapcsolatok felső- és középfokú oktatási intézményekkel

Az elnök kéthavonta legalább egy felsőoktatási intézményt látogat meg. A cél az MTA stratégiai programjának, a magyar tudomány helyzetének és kihívásainak bemutatása, az intézményi kutatások megismerése, valamint kötetlen találkozások a hallgatókkal és tanulókkal. Tanévkezdéskor az elnök részt vesz egy intézmény tanévnyitóján, valamint egyetemek diplomaátadó ünnepségén is.

15.4 Elnöki fogadóóra

Igény szerint a köztisztület tagjai számára havi rendszerességgel (online) elnöki fogadóórát tartanak, amely lehetőséget ad az aktuális ügyek rövid és kötetlen megbeszélésére.

15.5 Kommunikáció és média

Az MTA elnökének szakértők irányítása mellett aktívan részt kell vennie a közösségi médiában, alkalmazkodva a változó információs szokásokhoz. A cél, hogy a mai és következő generációk számára is biztosítsa az MTA hiteles jelenlétét.

16. A KÖLTSÉGVETÉSI POZÍCIÓ JAVÍTÁSA

Az új elnöknek és a vezetőségnek mielőbb el kell kezdeni a 2027-es költségvetés kialakítását, illetve az igények megfelelő indoklását és alátámasztását. A jelen pályázat szerint az MTA-nak mintegy 14 milliárd forintos többletigénye lenne, ha meg szeretne felelni küldetésének. A teljes magyar kutatástámogatás a GDP százalékában (1,32%) elmarad az uniós átlagtól (2,2%), ezért az MTA terve jól illeszkedik ahhoz a folyamathoz, hogy ez a különbség csökkenjen. Ezen belül törekedni kéne arra, hogy az alap kutatásra jutó összeget a GDP %-ában

határozzuk meg. Az államnak többféle lehetősége is van a kutatástámogatás növelésére: közvetlen költségvetési források ill. az adón keresztül kedvezmények (pl. innovációs és kutatási járulék bevezetése adókedvezmény formájában). Ezeknek egy bizonyos része felett rendelkezhetne az MTA, ill. a kutatók köztestületi közössége.

	2026-es támogatás (millió forint)	2027-es támogatás (millió forint)
Szaktudományos Stratégiák	0	1 000
Lendület Program	4 000	6 000
Bolyai Ösztöndíj	1 350	1 750
Nemzeti Kutatási Program	3 000	4 000
Julianus ösztöndíj	0	2 300
Posztdoktori program	0	2 100
MTA-egyetem Kutatócsoportok	0	5 000
Összesen	8 350	22 150
Különbség – Növekmény		13 800

17. A TUDÁS MINDENKIÉ – TAPASZTALAT ÉS FELKÉSZÜLTSG

1. Tudományos teljesítmény és nemzetközi elismertség

Az 1990-es évek közepén a kognitív etológia még kereste azokat a fajokat, amelyek révén betekintést nyerhet az állati elme működésébe. Mi azonban meg voltunk győződve arról, hogy a kutya elméjének kutatása kiváló lehetőséget kínál ezen a területen. Csányi Vilmossal és Topál Józseffel együtt kezdtünk el azon gondolkodni, miként képes a háziasított kutya beilleszkedni az emberi közösségekbe. Akkoriban ezt a kérdésfelvetést alig értette valaki a világon: szinte senki nem foglalkozott a kutyák viselkedésével, és fel sem merült, hogy a kutya és az ember viselkedését érdemes lenne párhuzamba állítani. Így, némi versenyszellemmel felvértezve, belevetettük magunkat a kutatásba.

Ma már elmondható, hogy az élet minket igazolt. Az azóta eltelt harminc év alatt – 2006 és 2024 között tanszékvezetőként – létrejött Európa talán legnagyobb etológiai tanszéke (<https://ethology.elte.hu>), ahol

- kialakult egy kiváló képességű, összetartó senior témavezetői csapat;
- három ERC-kutatócsoport, két Lendület-kutatócsoport és egy MTA–ELTE-kutatócsoport működött, illetve működik, továbbá számos uniós projektbe sikerült bekapcsolódnunk;
- több új interdiszciplináris kutatási irányt indítottunk el (pl. etorobotika);
- négy, kizárólag hazai szerzők által jegyzett publikációnk jelent meg a *Science* folyóiratban.

Az általam írt *Dog Behaviour, Evolution and Cognition* (Oxford University Press) című könyv két kiadást ért meg, és számos egyetemen használják tankönyvként. Nem mintha különösebben hinnék a rangsorokban, de az Ioannidis–Baas–Klavan–Boyack-féle (2019) rangsorban a magyar kutatók között a 27. helyre kerültem (Haller, 2020, *Magyar Tudomány*, 181, 1541–1556).

Számomra kiemelten fontos a tudomány hitelessége, amelynek egyik alappillére a kutatások minősége. Ez csak úgy garantálható, ha a kiválóságra való törekvés mellett kellő önkritikával vizsgáljuk meg az elért eredményeket – vagy éppen azok elmaradásának okait –, és a levont tanulságokat figyelembe vesszük a tervezés során.

2. Etológia és interdiszciplinaritás

Számomra az etológia mindig is a kutatás szabadságát jelentette, hiszen természeténél fogva interdiszciplinaris: biológiai, pszichológiai, kognitív és társadalomtudományi kérdéseket kapcsol össze. Ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy az évek során olyan felismerésekre jutottunk, amelyek mások számára csak jóval később váltak nyilvánvalóvá.

Így alakult meg a tanszéken a Neuroetológiai Kutatócsoport Andics Attila vezetésével, és elsőként voltunk képesek a kutya agyműködésének nem invazív elemzésére. Kubinyi Enikő létrehozta a Szenior Családi Kutya Programot, amelyben a kutyát az emberi öregedés állati modelljeként vizsgálják. Konok Verával közösen indítottuk útjára az Alfa Generáció Labort, ahol elsőik között írtuk le a kisgyermek mobilhasználatát, és hívtuk fel a figyelmet a jelenség veszélyeire. Végül Gácsi Mártával közösen vezetjük az Etorobotikai Kutatócsoportot, amelyben az ember–robot interakciót tanulmányozzuk.

Az MTA a tudomány teljes spektrumát reprezentálja. Interdiszciplinaris kutatási tapasztalatom hozzájárulhat ahhoz, hogy az Akadémián belül is elinduljon egy mélyebb integráció a különböző tudományterületek művelői között, és lehetőség nyíljon a bevált gyakorlatok átvételére.

3. Intézményvezetői tapasztalat

Az ELTE TTK Etológia Tanszékét közel tizennyolc éven át, a Biológiai Intézetet pedig hét éven keresztül vezettem. Meggyőződésem, hogy a jó vezető mindig valamivel előrébb jár a csapatánál: ehhez elképzelésre, stratégiára és tudatos tervezésre van szükség. Látni kell a célt, meg kell határozni az eszközöket, és ki kell dolgozni az odavezető utat.

Az Etológia Tanszék esetében a cél világos volt: szerettem volna, ha a tanszék a tudományterület egyik legjobb kutatóhelyévé válik. A modern tudományban ehhez két alapvető feltétel szükséges: egy kiváló kutatócsapat és megfelelő finanszírozás. Tudtam, hogy pusztán klasszikus etológiai kutatásokkal nehéz jelentős forrásokat bevonni, ezért az interdiszciplinaris (pl. neuroetológia) és alkalmazott kutatások (pl. etorobotika) irányába történő elmozdulás jelentette a megoldást. Ehhez olyan csapatra volt szükség, amely képes nagyon különböző kutatói feladatok ellátására. A biológusok mellé így orvosok, állatorvosok, pszichológusok, fizikusok és informatikusok is csatlakoztak. Egy jelölt esetében nem az volt a döntő kérdés, mennyire jártas az etológiában, hanem az, hogy milyen új tudást képes hozzáadni a közösséghez.

A Biológiai Intézet vezetése során az oktatás került a fókuszba. Irányításommal dolgoztuk ki az új biológia BSc-képzést. Figyelembe véve a beérkező hallgatók tudásszintjét, törekedtünk az oktatási terhelés racionalizálására, tárgyakat vontunk össze a nagyobb szinergia érdekében, valamint több szintű laboratóriumi gyakorlatokat szerveztünk, hogy az érdeklődő hallgatók szélesebb körű gyakorlati tapasztalatot szerezhessenek. A biológia területén elsőként vezettük be az angol nyelvű oktatást a biológus MSc-képzésben. Bár ez kezdetben ellenállásba ütközött, igazgatói munkám egyik legfontosabb visszajelzése az volt, amikor néhány év elteltével maguk a hallgatók is elismerték a döntés helyességét.

Jövőkép nélkül egy intézmény nem tehető sikeressé. Tapasztalataim szerint a célok csak akkor érhetőek el, ha a munkatársakkal rendszeresen átbeszéljük a teendőket, és közösen alakítjuk ki az irányokat, hogy mindenki sajátjának érezze az elképzelést.

A tudományos kutatás alapja: a közösség

Számomra a felfedezés mindig csapathoz kötődik. Az igazi siker az, amelyet másokkal is meg tudunk osztani. Minden vezetői feladat lényegében csapatépítés és csapatszervezés: közös

tervezéssel és világos feladatmegosztással. A tudományban gyakran jelen vannak merev szerepfelfogások (pl. „a professzor”), amelyek nemcsak a kutatási eredményeket hátráltatják, hanem a csoport tagjainak érdekeivel is szembe mennek. Arra törekedtem, hogy a csapat minden tagja valamilyen formában sikeresnek érezhesse magát. Ez nemcsak a csoport hatékonyságának záloga, hanem a fiatal, egyben a jövő kutatóinak fejlődéséhez is elengedhetetlen.

Egy csapat akkor válik igazán sikeressé, ha a vezető napi szinten részt vesz a munkában, nemcsak a tagokat ismeri, hanem maga is részese a mindennapi problémáknak. Közösséget szervezni „elefántcsonttoronyból” nem lehet.

Nem mindenki együttműködő típus, de mindenkivel lehet együttműködni, ha közösen találunk értelmes célt és feladatot. Ezek a tapasztalatok segíthetnek abban, hogy az MTA tudósközössége még erősebbé váljon.

Kommunikáció és társadalmi érzékenység

A jó kutató szeret a tudományról beszélgetni – nemcsak kollégáival, hanem mindazokkal is, akik érdeklődnek iránta. Szerencsésnek érzem magam, hogy már pályám elején számos lehetőségem volt a tudomány népszerűsítésére. Fontos azonban nemcsak az eredmények bemutatása, hanem annak megmutatása is, miként alkalmazhatók ezek a gyakorlatban. A tudománykommunikáció egyben oktatás is.

Talán naivitásnak tűnhet, hogy hiszek egy tudásalapú társadalomban, és abban, hogy ebben az MTA-nak meghatározó szerepe kell legyen. A mai kommunikációs környezet azonban alapvetően eltér a 15-30 évvel ezelőtől. Rendszeresen látogatok el gimnáziumokba, egyesületekhez és könyvtárakba, hogy bemutassam a tudomány világát. A sikerhez azonban sokkal tudatosabb és felkészültebb kommunikációra van szükség, mint amit az áltudományt vagy félrevezető narratívákat terjesztő csoportok alkalmaznak – ez az MTA számára is komoly kihívást és felelősséget jelent.

18. SZAKMAI ÖNÉLETRAJZ – SZÁMOKBAN**Személyes adatok**

Születési hely és idő: Budapest, 1962. szeptember 25.

Végzettség: okleveles biológus (ELTE)

FIR Oktatási azonosító:71956686937

Munkahely: ELTE TTK Biológiai Intézet Etológia Tanszék

Cím: Budapest, Pázmány Péter S. 1c 1117

Email: adam.miklosi@ttk.elte.hu

<http://etologia.elte.hu/en/home-2/>

Beosztás: oktató

Munkaköri besorolás: egyetemi tanár

MTMT azonosító: 10009117

Nyelvismeret: Német (középfokú), angol (középfokú)

Beosztások

2017-2024	ELTE Biológiai Intézet vezetője
2006-2024	ELTE Etológia tanszékvezető
2014-2020	TTK Biológus Doktori Iskola helyettes vezető
2005-2022	TTK Biológus Doktori Iskola Etológia programvezető
2017-jelenleg	MTA/HUN-REN-ELTE Összehasonlító Etológiai Kutatócsoport vezetője
2000-2011	ELTE Etológia Tanszék, tudományos főmunkatárs/docens
1996-2000	ELTE Etológia Tanszék, tudományos munkatárs
1989-1996	ELTE Etológia Tanszék, tudományos segédmunkatárs
1986-1989	ELTE Etológia Tanszék, MTA-TMB ösztöndíj

Tudományos előmenetel

2022	MTA rendes tag
2016	MTA levelező tag
2011	Egyetemi tanár
2005	ELTE habilitált doktor (biológiai tudományok)
2005	MTA doktor (MTA)
1995	A biológia tudomány kandidátusa (MTA)
1986	Okleveles biológus (ELTE)

Hazai és külföldi ösztöndíjak

2001-2004	Széchenyi István ösztöndíj, ELTE Etológia Tsz (3 év)
1999-2000	Wellcome Trust ösztöndíj, University of Sussex, Anglia (1 év)
1998	Royal Society-NATO ösztöndíj, University of Sussex, Anglia (1 év)
1995	OTKA-Világbank ösztöndíj, University of Sussex, Anglia (5 hónap)
1992	ASAB (Assoc. Study Anim. Behav.) University of Sussex, Anglia (3 hónap)
1986-1989	TMB ösztöndíj, MTA

Aktuális tudományos mérőszámok (teljes életműre, MTMT alapján)

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10009117>

Referált angol folyóiratban megjelent és nyomdában lévő közlemények: 313

Hirsch index: 67; **Összes független idézettség:** 14 322

Nagy-pályázatok vezetése: ESF 'CompCog Network' (2008-2013), FP7 'Lirec consortium' (2012-2018), Nemzeti Agykutatási Program (2018-2026 kutatócsoport, MTA-ELTE Összehasonlító Etológiai kutatócsoport (2014-2027)

Főszerkesztő: Biologia Futura (2019-) (MTA-Akadémiai Kiadó – Springer)

Egyéb bizottsági tagságok: FVM Állatvédelmi Tanácsadó Testületet (2013-ig), Nemzeti Állatvédelmi Tanács (2020-tól), NKFIH Kutatási Infrastruktúra Bizottság (2022-)

Szakmai kitüntetések és díjak

2023 Széchenyi Díj

2016 ELTE Innovatív Kutatói Díj (megosztva)

2015 MTA Akadémiai Díj

2015 OTDK Mestertanár Aranyérem

2011 ELTE Biológus TDK Juhász-Nagy Pál Tehetséggondozó Díj

2011 ELTE TTK Tudományos Diákkörért Érem

2010 International Association of Human-Animal Interaction Organisation (IAHAIO): Distinguished Scholar Award

2003 Frank A. Beach Comparative Psychology Award (legjobb publikáció)

Iskolateremtő tevékenység

28 biológus szakdolgozat (osztatlan képzés); 13 Biológia BSc; 7 Biológia MSc

24 TDK dolgozat témavezetés

PhD diploma: 11 lezárt témavezetés; 3 jelenlegi doktorandusz;

Angol nyelvű könyvek

Dog Behaviour, Evolution and Cognition, Oxford University Press, 2007; 2. kiadás 2016

An Introduction to Ethorobotics (Abdai Judittal), Francis and Taylor, 2024

The Dog: A Natural History, (társszerzőkkel), Princeton University Press, 2018

Magyarul megjelent könyvek

Miklósi Ádám – Topál József (szerk.) (2006) Kutya gondolatok nyomában, Typotex Kiadó

Miklósi Ádám (2010) A kutya viselkedése, evolúciója és kogníciója, Typotex Kiadó

Csányi Vilmos – Miklósi Ádám (szerk.) (2010) Fékevesztett evolúció: Megszaladási jelenségek az emberi evolúcióban, Typotex Kiadó

Miklósi Ádám (szerk.) (2019) A kutya: Az ember legjobb barátjának a története (Libri Kiadó)

Bővebben, lásd:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Mikl%C3%B3si_%C3%81d%C3%A1m

19. FÜGGELÉK (Háttéranyagok, kiegészítések, számítások)

A függelék részeinek sorszámozása a pályázati szöveg fejezeteihez igazodik!

2.1 Az MTA aktivitásának potenciális célközönsége, akiket érdekelhet a tudomány, ami valamilyen formában a munkájuk része (KSH adatok alapján 2024)

A kb. 18000 fős köztestület csak egy kis hányada a tudománnyal foglalkozó munkavállalóknak, és ezt a csoportot még kiegészítik a felsőoktatásban tanuló fiatalok. Konzervatív becslés alapján a **hazai tudomány színvonala, a kutatások jelentősége és alkalmazhatósága legalább 200–250 ezer embert érint közvetlenül.**

Magyarország K+F személyzetének a teljes foglalkoztatáson belüli aránya 2023-ban kb. **1,4% volt**, ami kissé az **uniós átlag (1,7%)** alatt van, azaz ha előre szeretnénk lépni a tudásalapú gazdaságban, akkor ezt az arányt növelni szükséges.

A kutató-fejlesztő helyeken dolgozó, tudományos fokozattal és címmel rendelkezők száma szektoronként (A tudományos fokozattal rendelkezők több kutatóhelyen is számbavételre kerülhetnek)

Kategória	Példák	Akadémikus	MTA doktora	Kand., PhD, DLA
Kutató-fejlesztő intézet és egyéb költségvetési kutatóhely	HUN-REN, NAIK, NNGYK, KSH	99	462	2893
Felsőoktatási kutató-fejlesztő hely	Egyetemek	91	837	11716
Vállalkozási kutató-fejlesztő hely	(pl. Richter, Egis, Bosch)	7	99	2432
Összesen		197	1359	17041

Egyetemi hallgatók száma és megoszlása

Képzés típusa	Összes hallgató	Nappali hallgató
Felsőoktatási szakképzés	8 310	4 704
Felsőfokú alapképzés	205 584	145 007
Felsőfokú mesterképzés	41 201	21 407
Osztatlan képzés	46 102	40 170
Szakirányú továbbképzés	16 384	186
Doktori (PhD-, DLA-) képzés	11 017	9 966
Összesen	328 562	221 440

A hazai kutató-fejlesztő helyek száma 2961 (ebből Budapesten 1360), ugyanakkor a kutató-fejlesztő helyek tényleges, állományi K+F-létszáma **74 ezer fő** (ebből Budapesten 45 ezer fő).

2.2 Az alapkutatás, az alkalmazott kutatás, valamint a kísérleti fejlesztés viszonya

Fontos megfelelően értelmezni a tudományos kutatás három formáját (**alapkutatás, az alkalmazott kutatás, valamint a kísérleti fejlesztés**), és ezek viszonyát az **innovációhoz**. A K+F-alapú innováció az a folyamat, amelynek során új, kíváncsiság által vezérelt vagy alkalmazott tudományos kutatásokat kézzelfogható, továbbfejlesztett termékek, módszerek vagy folyamatokká alakítunk, és a gyakorlatban alkalmazunk (Branscomb, 2001). Az OECD Oslo Kézikönyve (2018) szerint az innováció „*egy új vagy továbbfejlesztett termék*

vagy eljárás (vagy ezek kombinációja), amely jelentősen eltér az egység korábbi termékeitől vagy eljárásaitól, és amelyet potenciális felhasználók (termék) számára elérhetővé tettek, vagy amelyet az egység (folyamat) használ”. Egy új tudományos eredmény a tudomány körében marad, csak akkor lép ki onnan, ha olyan termékké, szolgáltatássá, vagy termelési, vezetési, szervezési, marketing (stb.) eljárássá válik, aminek vannak gyakorlati felhasználói. Az **innovációs folyamat sikeres befejezéséhez tehát a piacon működő vállalkozásokra van szükség**, amelyek éppen ezért az innováció valódi motorjai. Más nem töltheti be ezt a szerepet.

Hazánkban az innováció nem az egyetemek és a kutatóintézetek teljesítménye miatt alacsony szintű, hanem a **vállalkozások nincsenek kellően ösztönözve** ilyen tevékenységre, illetve bizonyos esetekben a sikeres **innovációhoz szükséges tudás és tapasztalat** is hiányzik. Az innováció legfontosabb hajtóereje (ösztönzője) a piaci verseny. Az állam is támogatja az innovatív vállalkozásokat, a fejlett piacgazdaságokban is számos eszközt használnak erre. Ilyenkor el kell kerülni azt a veszélyt, hogy a piaci verseny helyett az állam támogatások révén „jelölje ki a győztest”. A rosszul tervezett és alkalmazott támogatási formák könnyen a vállalkozások elkényelmesedéséhez, a vállalkozási szellem megöléséhez vezethetnek. A szakpolitikai eszközök alkalmazásánál ezt a csapdát is figyelembe kell venni.

Az **egyetemek és a kutatóintézetek** megfelelő stratégiát követve létrehozhatnak **innovációkat megalapozó tudományos eredményeket**, azonban ezeket a vállalkozásoknak kell a piacon eladható termékké vagy szolgáltatássá fejleszteni.

Az **innovációs rendszer** fogalma egy ország, régió, vagy ágazat innovációs folyamataiban részvevő szereplőket jelöli, ideértve a köztük levő kapcsolatokat és együttműködéseket, valamint a tőke és a tudás áramlását meghatározó írott és íratlan szabályok összességét. Egy adott hálózat tagjai (vállalkozások, egyetemek, kutatóintézetek, felhasználók) együtt alkotnak egy **innovációs ökoszisztémát**, amelyben egy gazdasági szereplő irányító szerepet játszik.

Az MTA, a teljes magyar kutatási portfólió ismeretében i) **részt vehet a nemzeti, regionális és ágazati innovációs rendszerek** formálásában; ii) segítheti a **jó tudomány-, technológia- és innovációpolitikai gyakorlatok** megismerését és terjesztését, illetve ha visszkapja a kutatóhálózatot, akkor iii) **az egyes kutatóhelyei innovációs ökoszisztémák** kialakításában is közreműködhetnek, ha kölcsönösen előnyös innovációs együttműködést alakítanak ki az erre nyitott, ebben érdekelt vállalkozásokkal.

3.0a A hazai ráfordítások az alapkutatás, alkalmazott kutatás és a kísérleti fejlesztés területén (KSH 2024, kerekített értékek)

A magyar adat, azaz a K+F-re szánt összeg a **GDP arányában (1,32%)** az európai mezőny második felébe tartozik, és 2013-hoz képest nem mutat változást. 2023-ban ez az érték a csehek esetében kb. 1,8%, az osztrákoknál kb. 3,2%, a lengyeleknél 1,8% volt. **Az EU-s átlag kb. 2,2%.** (www.europe-data.com)

Indokolt lenne, hogy legkésőbb 2030–2031-re a hazai kutatási ráfordítások elérjék az EU átlagot, illetve közelítsék meg a 3%-ot, ami általános uniós célkitűzés is.

A kutatási tevékenység költségének kb. 80%-t a hazai vállalatok finanszírozzák, míg az alapkutatási tevékenység kiadásai kb. 25%-a a teljes kutatási költségnek.

A hazai ipar nagyon heterogén szereplőkből áll, és az utóbbi évek gazdasági folyamatai is hozzájárultak ahhoz, hogy (1) alacsony a befektetési, kockázatvállalási hajlandóság, (2) kevés ismeret áll rendelkezésre a hazai kutatási eredményekről, (3) nem alakult ki a természetes kapcsolat az ipar és a kutatási szereplők között. Feltehetően ebből adódik a fiatalok visszafogott kockázatvállalása, ill. a hazai ún. startup vállalkozások alacsonyabb sikeressége nemzetközi összehasonlításban.

Intézmény	Összeg
Kutató-fejlesztő intézet és egyéb költségvetési kutatóhely	104 278 millió HUF
Felsőoktatási kutató-fejlesztő hely	150 225 millió HUF
Vállalkozási kutató-fejlesztő hely	808 998 millió HUF
Összesen – a hazai GDP 1,32% (0,32% állam, 0,68% vállalat, 0,2% külföld) (*beleszámolva egyéb költségvetési kiadásokat is, tiszteletdíjak, ösztöndíjak)	1 069 305 millió HUF*

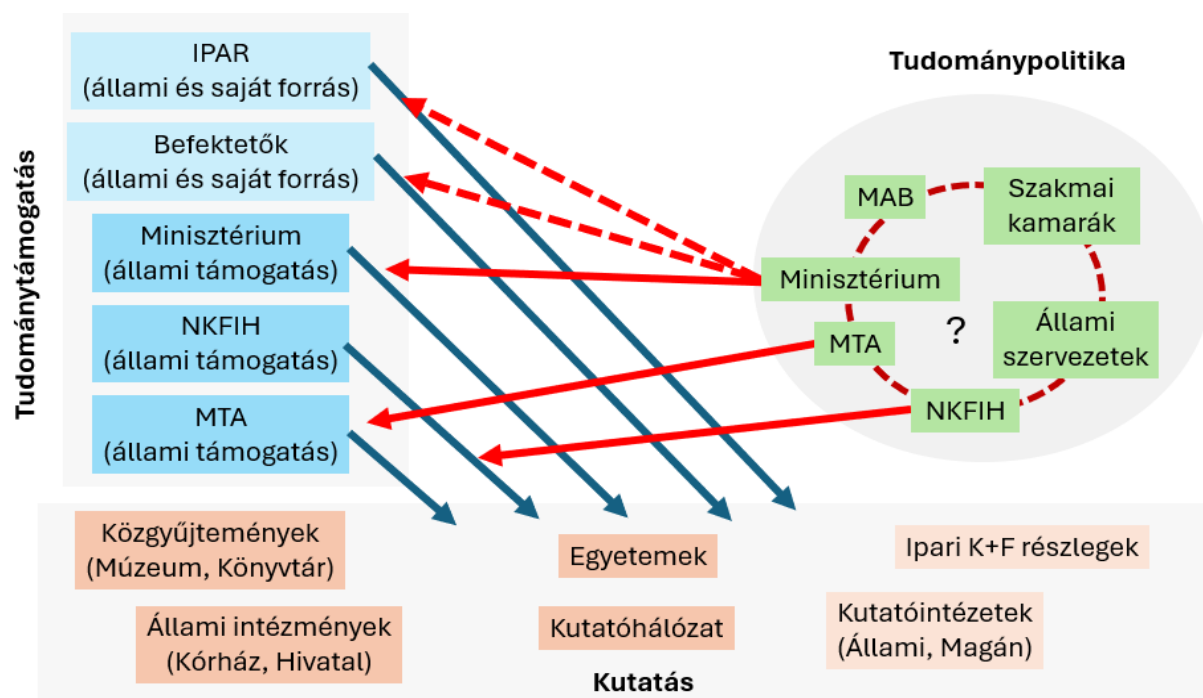
Kutatás típusa	Összeg
Alapkutatás	246 682 millió HUF (GDP 0,3%)
Alkalmazott kutatás	220 705 millió HUF GDP 0,27%
Kísérleti fejlesztés	596 113 millió HUF (GDP 0,73%)
Összesen – a hazai GDP 1,32% (0,32% állam, 0,68% vállalat, 0,2% külföld) (*beleszámolva egyéb költségvetési kiadásokat is, tiszteletdíjak, ösztöndíjak)	1 069 305 millió HUF*

3.0b Tudományos Kutatási Rendszer (TKR)

Mark Carney: *“Nostalgia is not a strategy. If we are not at the table, we are on the menu. Build something bigger, stronger, and more just”*

A TKR magában foglalja mindazokat a **szereplőket**, akik jelenleg kimutatható **kutatási tevékenységet** folytatnak, akár állami támogatással, akár saját erőforrásokra támaszkodva. A Kollár (2025) alapján készített (egyszerűsített) ábra szemlélteti a kutatóhelyek, a tudománytámogatási rendszer szereplői, valamint a tudománypolitikát befolyásoló szereplők közötti viszonyokat. Egy jól működő TKR-rel szemben alapvető elvárás, hogy a tudománypolitika szereplői közösen kialakított elképzelések mentén dolgozzanak (l. az ábrán jelzett kérdőjelet), és ennek alapján határozzák meg, hogy az egyes tudománytámogató szereplők milyen módon és mértékben hatnak egymásra – beleértve saját működésüket is.

A három szerepkört célszerű bizonyos mértékig egymástól függetlenül működtetni, mivel ez elősegíti az átláthatóbb tervezést és a hatékonyabb kontrollt. Különösen a kutató szervezetek esetében fontos az autonómia, ill. a magyar hagyományokat is figyelembe véve, ezek állami tulajdonban legyenek. Egy stabil, kiszámítható, valamennyi érintett érdekét figyelembe vevő és nemzetközileg is versenyképes TKR kialakítása kulcsfontosságú, ugyanakkor nyilvánvalóan nem valósítható meg egyik napról a másikra. Ebben a folyamatban az MTA-nak – az SKI közreműködésével – iránymutató szerepet kellene betöltenie: a jelenlegi működés részletes feltárásával (például az egyes tudománypolitikai szereplők tényleges hatáskörének bemutatásával), a jó nemzetközi gyakorlatok elemzésével (német, cseh vagy holland TKR), valamint a szükségesnek ítélt változtatásokra vonatkozó javaslatok megfogalmazásával.

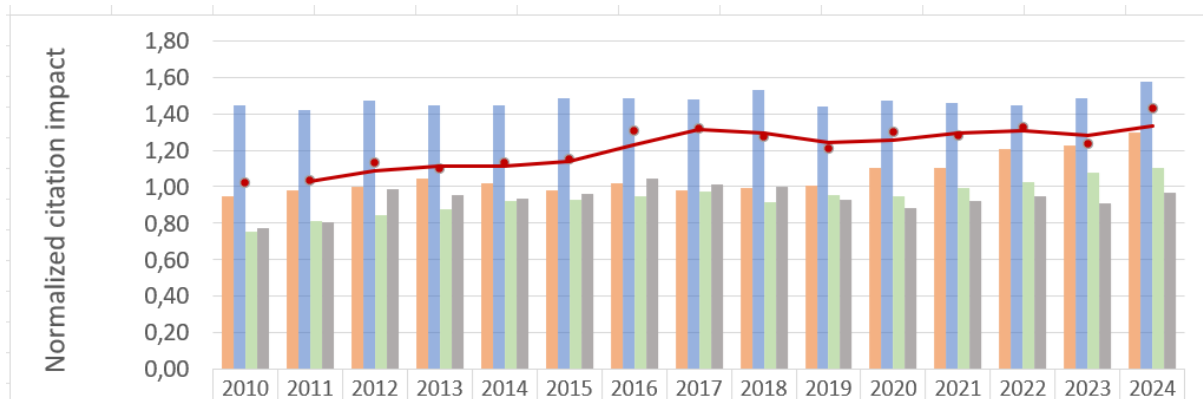

Az ábra Kollár (2025, Magyar Tudomány, 186, 1-38.) 1. ábrája alapján készült. A kék nyilak a támogatások irányát jelzik, a piros nyilak a konkrét támogatásra gyakorolt befolyást. A szaggatott vonalak mérsékelt befolyásra utalnak, hiszen a támogatási döntések egy részét magánbefektetők hozzák meg.

3.1a A hazai Tudományos kutatási és támogatási rendszerek (TKR és TTR) elemzése

A SKI alapfeladata, hogy elkészítse és folyamatosan adatokkal lássa el a hazai TKR és TTR modelljét, ill. javasoljon optimális működési módot e rendszerek számára (az MTA KIK-kel együttműködésben). Mutassa ki – európai és saját módszertan alapján – a hazai kutatások versenyképességét, illetve ezek változását az időben, stratégia célokat megfogalmazva.

Egy példa a lehetséges országok közötti összehasonlító elemzésre, ami tudományterületenként, kutatási egységenként is megtehető (Soós Sándor elemzése, MTA KIK munkatársa). Impakt: a közlési év és a szakterület nemzetközi átlagához viszonyított (normalizált) átlagos idézettségi hatás. Értéke 1 (>1 , <1), ha a közlemények átlagos idézettsége megfelel a nemzetközi átlagnak (magasabb, ill. alacsonyabb annál). A magyar impakt (vörös pöttyök és vonal) valamivel rosszabb, mint az osztrák érték (kék oszlopok). Korábbi előnyünk az utóbbi években azonban csökken a lengyel, cseh és szlovák (többi szín) eredményekhez képest.

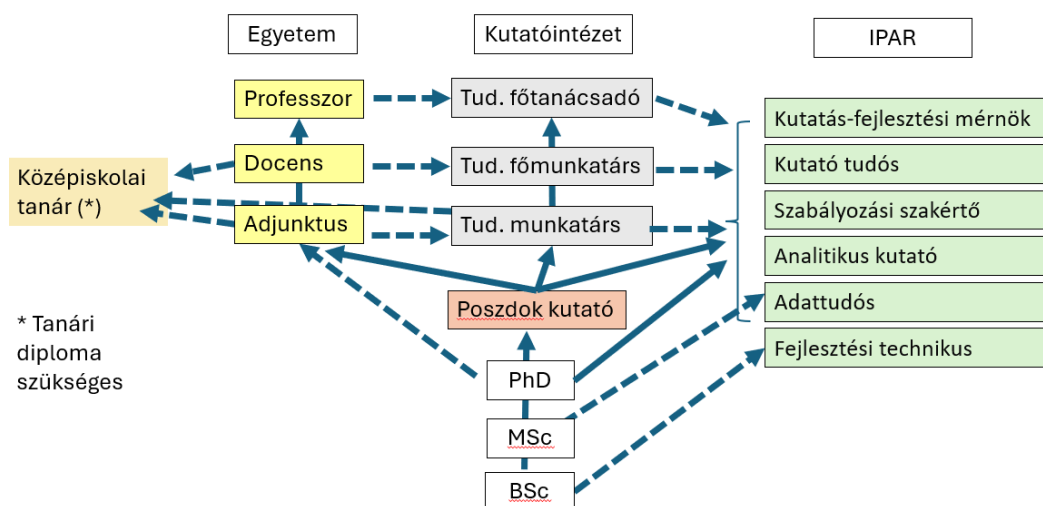

3.1b Kutatói életpályamodell

Az életpályamodell célja, hogy a 30-60 éves kutatói pályát szakaszokra bontva bemutassa a lehetséges **alternatívákat, az előrelépési és kilépési pontokat**, figyelembe véve, hogy sokan indulnak el ezen az úton, de végül csak kevesen jutnak el a kiemelt kutatók számára kijelölt pályára. Ezért az életpályamodellt úgy kell tervezni, hogy bármely kimenet sikeres legyen, amennyiben minőségi kutatómunkán alapul, hiszen közösségünk számára az a legfontosabb, hogy a **tudásalapú társadalom** minél szélesebb rétegek bevonásával valósuljon meg (vö. Széchenyi: „*A tudományos emberfő mennyisége a nemzet igazi hatalma. Nem termékeny lapály, hegyek, ásványok, éghajlat stb. tesz a közérőt, hanem az ész, mely azokat józanon használni tudja.*”).

Az **oktatásban, az iparban, a tudománypolitikában** vagy az állami szféra bármely területén legalább olyan fontos szerepet töltenek be a PhD-fokozattal és **többéves posztdoktori tapasztalattal** rendelkező egykori kutatók, mint a professzori vagy nemzetközi tudományos karrierrel rendelkezők.

Egy kutatói életpályamodell kidolgozása önmagában nem elegendő: elengedhetetlen hozzá a stabil és **kiszámítható tudománytámogatási rendszer (TTR)**, valamint a szenior **kutatók** támogató, **mentori szemlélete**. Jelenleg a TTR nem kiszámítható, a szenior kutatók pedig többnyire nincsenek felkészítve arra, hogy tanítványaik tudatos mentorává váljanak.

Az ábra csak illusztráció lehetséges karrierutak bemutatásához, jelezve, hogy vannak tradicionálisabb tudományos életpályák (folyamatos vonal), illetve ettől részben eltávolodó lehetőségek (szaggatott vonal).

3.1c A szaktudományos stratégiaalkotás folyamata

Az SKI hároméves ciklusokra dolgozza ki működési modelljét, amely az MTA közössége által kiválasztott, országos jelentőségű szaktudományos stratégiákra (témákra) irányul. A témák kiválasztása, tudományos feldolgozása, stratégiai megfogalmazása, valamint társadalmi hasznosulásuk tervezése az adott terület szakértőinek bevonásával azonos lépések mentén történik.

A működés folyamata az alábbi lépésekből áll:

(1) Szaktudományos javaslatot a köztestület bármely tagja benyújthat, amely az osztályokon keresztül kerül a köztestület elé. Feltételként szabható, hogy egy témát legalább három osztály támogasson, és egy osztály legfeljebb két témában tegyen javaslatot. A javaslatok kialakítása

pályázati jellegű keretben történne, kiemelt szempontként kezelve az ipari és civil szereplők bevonását már az előkészítés szakaszában.

(2) A hazai és külföldi bírálók véleményére alapozva, a köztestület támogatása alapján – szükség esetén a civil társadalom (pl. szakmai egyesületek) véleményének figyelembevételével – egy hároméves időszakra, a rendelkezésre álló kapacitások függvényében, **3-4 szaktudományos téma kerül kijelölésre.**

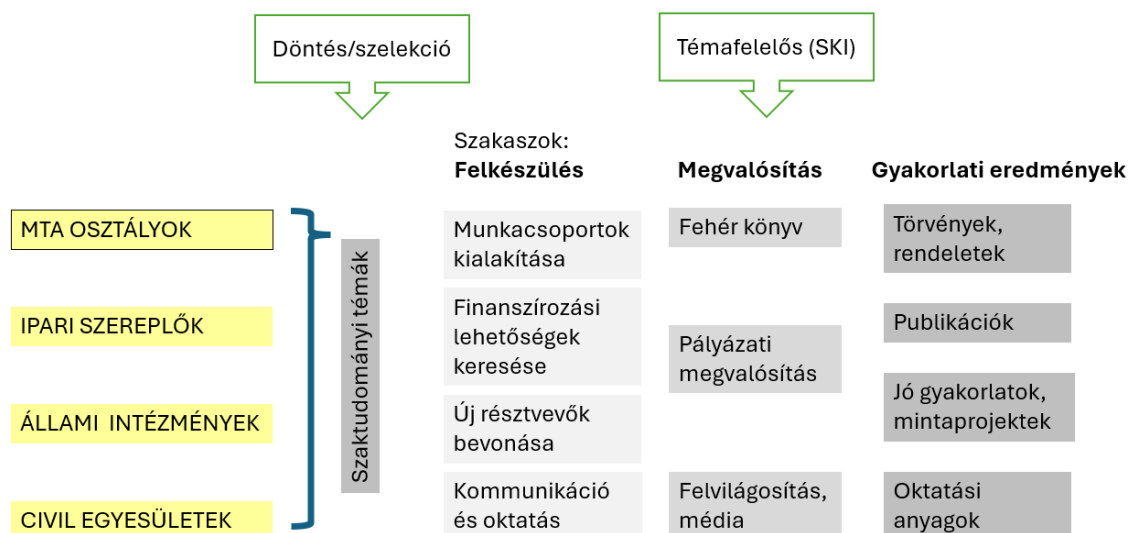
(3) Az SKI közreműködésével részletes végrehajtási **ütemterv** készül, valamint kijelölésre kerül egy felelős szakértő, aki az adott téma teljes feldolgozási folyamatáért, a határidők betartásáért és a kitűzött eredmények eléréséért – az SKI menedzsmentjével együtt – felelősséget vállal.

(4) Az SKI felel azért, hogy az egyes szaktudományos témákhoz az MTA minden szinten rendelkezésre álló erőforrásai – beleértve a pályázati lehetőségeket és a kommunikáció megfelelő arányú támogatását – időben biztosítottak legyenek.

(5) Az SKI folyamatosan **monitorozza** a stratégiaalkotás és a megvalósítás folyamatát a SMART (specific, measurable, acceptable, realistic, time-bound) kritériumrendszer alapján.

Egy ilyen szaktudományos stratégia megalkotására és végigvitelére jó példa a Finnországban lebonyolított ún. **“The North Karelia Project”**, aminek következtében a középkorú népesség koszorúér-halálozása 84%-kal csökkent 1972 és 2014 között (“Vartiainen 2018, The North Karelia Project”: Cardiovascular disease prevention in Finland; Glob Cardiol Sci Pract doi: [10.21542/gcsp.2018.13](https://doi.org/10.21542/gcsp.2018.13))

Hasonló megközelítést alkalmaz az Osztrák Akadémia is, ahol specifikus szaktudományos témákat ún. „témaplatformok” dolgoznak fel egy előre meghatározott működési rend alapján.

A szaktudományi stratégiák kidolgozásának menete, egy párhuzamosan szervezett, ún. agilis munkamegosztás alapján. A kiválasztott témák hangsúlyosan jelennek meg az MTA tudománytámogatási rendszerében (pl. Nemzeti Kutatási Program), kommunikációjában, társadalmi szerepvállalásában.

3.2 Magyar Tudományos Fórum (MTF) – egy rendezvénysorozat tervezete

A 21. század komoly kihívások elé állítja a tudomány művelőit világszerte. A technológiai fejlődés következtében nemcsak az elsajátítandó tudományos ismeretek köre és mennyisége bővült jelentősen, hanem a felhasználható tudással szembeni elvárások is. Számos területen a

tudományágak szerkezete és működése is átalakult az elmúlt 20-30 évben. A tudomány feladataira és jövőbeni céljaira vonatkozó társadalmi és politikai elvárások szintén folyamatosan, egyre gyorsabb ütemben változnak.

A gondolkodás szabadsága és a tudomány ebből fakadó hatékonysága csak tervezhető és kiszámítható környezetben érvényesülhet. Az elmúlt évek e tekintetben visszalépést hoztak, ami indokoltá teszi a tudományos közösség véleményének meghallgatását és az érintettek közös gondolkodását. Jelenleg nem létezik olyan fórum, ahol a kutatók összehasonlítható adatok és nemzetközi trendek alapján vitathatnák meg a hazai tudományos élet kívánatos szerkezetét, különös tekintettel az egyetemek, az MTA, az állami és ipari kutatóintézetek, valamint a vállalatok szerepére és együttműködéseire.

A Fórum előre meghatározott vitaindító témákkal indulna, amelyekhez az előadók kiinduló hivatkozási listát kapnának. Feladatuk lenne a hazai és európai adatalapú tapasztalatok, gyakorlatok és irányelvek összegzése, az MTA lehetséges szerepének elemzése, valamint a kutatói életpálya kérdéseinek tárgyalása. Az MTA stratégiai tervezésének alapját általános és szaktudományi szinten is az MTF keretében kialakított gondolatok képeznék, amelyre építve a konkrét munka az SKI-ben folytatódna. Lehetséges vitaindító témák:

- Államilag támogatott kutatóintézetek a 21. század kihívásainak fényében
- Közvetlen ipari befektetések az alkalmazott kutatás területén
- Az alapkutatás jelentősége a nemzetközi versenyképesség függvényében
- Az alapkutatás politikától és közvetlen hasznosulástól független támogatásának jelentősége
- A felsőoktatás és a kutatás összefonódása vs. szétválása
- A felsőoktatás jövője a mesterséges intelligencia korában
- Hasznosítható alkalmazott kutatás esélye egyetemi közegben
- A kutatók szerepe a tudásalapú társadalom megteremtésében
- Tudományos szakosodás vs. multidiszciplináris szemlélet
- Kutatási kapacitások jobb kiaknázásának lehetőségei

4.0 Tudománytámogatási Rendszer

Jelenleg nehéz átlátni a hazai tudománytámogatási rendszert (TTR). Ennek fő oka, hogy az egyes elemekre vonatkozó stratégiai tervezés hiányos: nincs végiggondolva az eszközök hierarchiája, a szükséges párhuzamosság mértéke, és nem azonosíthatók egyértelmű „kötelező” belépési és kilépési pontok. A nemzetközi tudományszervezetek egyértelműen hangsúlyozzák, hogy alapkutatás nélkül nincs tudományos előrelépés, ezért erre akkor is forrásokat kell fordítani, ha a rendszer egyes elemei rövid távon pazarlónak tűnnek. Az alapkutatás eredményei gyakran nem helyben és nem azonnal hasznosulnak (l. mRNS-vakcinák), ugyanakkor nélkülözhetetlenek a magas színvonalú felsőoktatás fenntartásához, és ezen keresztül az ipari szféra megfelelően képzett kutatókkal való ellátásához is. Új technológiák hatékony átvétele és bevezetése csak akkor lehetséges, ha rendelkezésre áll a szükséges helyi tudományos tudás – ez nemcsak az ipari, hanem a környezeti és társadalmi „technológiákra” is igaz.

Szükséges továbbá a TTR szereplői által alkalmazott tudománytámogatási eszköztár egyértelmű tisztázása. Nem szerencsés, ha kutatóhelyek általános érvényű, nagyléptékű pályázatokat hirdetnek meg, vagy ha a kutatástámogatás a pályázati rendszert megkerülve jut el a tudományos közösséghez.

Végül az utóbbi 25 év TTR-ének eredményeiről nem készültek átfogó elemzések, különösen tekintettel az alkalmazott kutatások, ill. a kísérleti fejlesztések eredményeire, sikereire, a piacra került innovációk számára és hatásaira.

4.1 Lendület Program

A Lendület Program az MTA egyik legfontosabb, leghatékonyabb támogatási rendszere, melynek jelentősége a visszajelzések alapján csak azért csökkent, mert nem sikerült legalább az infláció mértékével növelni a rendelkezésre álló költségvetést.

A 2009-es indulás óta összesen 210 Lendület-nyertes lett (284 nyertes pályázat, 37-en kétszer nyertek, a sikerráta az utóbbi 5 évben 10-15%). A 210-ből mindössze nyolcan mentek külföldre, viszont 47-en hazatelepültek. A későbbi ERC-nyertesek fele korábban Lendület-pályázatot nyert. Az alapítása óta a Lendület is számos (nem kiszámítható) változáson ment keresztül, ami sok kutató számára megnehezítette a programba való bekapcsolódást.

A jelenlegi kiírás szerint, amire 100 feletti pályázat várható, kiváló hazai és hazatérni tervező kutató fiatalok jelentkezését várják (40 év alatt) és évi 60 milliós maximális támogatás kérhető 5 évre. Az MTA a jelenleg futó Lendület-pályázatok számára egy „Momentum MSCA posztdoktori programot” hozott létre EU-támogatás alapján, ami új posztdoktorok alkalmazását tette lehetővé pályázati alapon.

2026-ban a Lendület programra 3,14 milliárd forint áll rendelkezésre. Ezt az összeget kb. 5 milliárd forintra kellene emelni 2027-től.

4.2 A Bolyai János Kutatási Ösztöndíj

1998 és 2021 között 4428 ösztöndíjat adtak ki. Az ösztöndíj mértéke 2022 előtt havi 124 500 forint volt, ami 2022-től 250 000 forintra nőtt. Évente 155 kutató kapja meg az ösztöndíjat (kb. 20%-os sikerráta). A Bolyai ösztöndíj a tipikus adjunktusi (570 000-650 000 forint), illetve kutatói (HUN-REN: 600 000-800 000 forint) bruttó bérek esetében még mindig fontos kiegészítés lehet.

2026-ban a Bolyai-ösztöndíj 1,36 milliárd forintból gazdálkodik, az összeget első lépésben kb. 1,75 milliárd forintra kellene növelni 2027-től.

4.3 TKI – egyetemi kutatócsoportok (KCS) jelenlegi helyzete (2027. dec. 31-ig)

Az MTA által életre hívott program csoportjait jelenleg nemzetközileg elismert professzorok, akadémikusok vezetik. Kiválasztásuk egyik fő szempontja az volt, hogy a nemzetközi viszonylatban is újnak számító vagy a magyar tudományos életben újdonságot jelentő témák kutatását elősegítse, elsősorban a felfedező kutatások és azok eredményeinek hasznosítása területén szoros együttműködésben a befogadó egyetemekkel. 2024-ben 21 korábbi KSC működése megszűnt, a pénz más módon került felhasználásra. Jelenleg 95 kutatócsoport működik 2027. december 31-ig. Ha a helyzet nem kerül megoldásra, **várhatóan 300-350 kutató veszti el az állását.**

A jelenleg érvényben levő pályázati feltételeket mindenképp érdemes lenne átgondolni. Egy elképzelés szerint a rendszer a tapasztaltabb (50-55+), kiváló teljesítménnyel és jól bizonyíthatóan iskolateremtő múlttal rendelkező, MTA doktora címmel rendelkező, egyetemi oktatók számára nyújthatna egy legfeljebb kétszer 5 évre megpályázható támogatási lehetőséget. A *MTA-Egyetem Kutatócsoportok* erősítenék az egyetemi működés és a kutatás kapcsolatát, a következő előnyök mentén: (1) kiszámítható támogatás legfeljebb 2x5 évig; (2) minden tudományterületen léteznek olyan hosszú távú kutatási projektek, amik folyamatos (de legalább is hosszabb) fenntartásra szorulnak (pl. egy ökológiai monitoring program vagy egy korszakhoz tartozó író/költő munkásságának kritikai kiadása), (3) ebben az rendszerben is kitűzhető megfelelő eredmény, amelynek megvalósulása folyamatosan ellenőrizhető, és aminek elmaradása esetén a támogatás megvonható, (4) jó **kiegészítése/folytatása** lehet a sikeres **Lendület** kutatásoknak, illetve illeszkedne a tudományos életpályamodell késői szakaszához, (5) az egyetemekhez kapcsolódva a bevont hallgatókon keresztül a támogatás hasznosulása

jelentősen növelhető, (6) előnyben lennének azok a kutatások, amelyek kapcsolódnak az MTA által kitűzött stratégiai kutatások körébe.

Az **MTA előtt álló feladat**, hogy ennek a pályázati formának **újra megteremtse** a saját pénzügyi alapjait. Jelenleg egy kutatócsoport éves kerete 20–30 millió forint, amit mindenképp korrigálni kell legalább 50%-os inflációval számolva, 50 millió forint éves összegre. Kerekítve, 100 kutatócsoporttal számolva, ez **évente 5 milliárd forint** (5 évente van lehetőség új pályázat kiírására).

4.4 Julianus ösztöndíjprogram

A programra beérkezett pályázatok célja annak bemutatása, hogy milyen elméleti vagy gyakorlati tudás megszerzéséhez indokolt a két év külföldi tartózkodás, és a pályázónak vállalnia kell, hogy hazatérése után a megszerzett ismereteket a munkahelyi kutatócsoport számára rendszerezett formában átadja. A Julianus ösztöndíj keretében utolsó éves PhD-hallgatók, illetve a fokozatszerzést követő 1-2 évben járó posztdoktorok pályázhatnak külföldi (elsősorban európai) kutatói tartózkodásra 2+1 éves időtartamra. A pályázatot egy külföldön kutatói vagy oktatói állásban dolgozó magyar partnerrel, valamint a hazai témavezetővel vagy egy magyarországi kutatóval közösen kellene benyújtani.

A Julianus program előnyei, hogy (1) hatékonyan juttatja hozzá a **hazai kutatóhelyeket új tudáshoz**; (2) erősíti a **magyar-magyar kutatási kapcsolatokat**, ami további pályázati együttműködésekhez vezethet; (3) lehetőséget teremt a **fiatal kutatók** hazai tudományos közösségbe való **visszakapcsolódására**; (4) viszonylag kis költségigényű, fokozatosan **bővíthető konstrukció**, amely siker esetén az igényekhez igazítható; valamint (5) jó **előkészítést nyújt a Marie Skłodowska-Curie ösztöndíjak** elnyeréséhez.

A **külföldön dolgozó magyar kutatók jelentős tudományos potenciált** képviselnek, amely jelenleg alulhasznosított. Tapasztalatok szerint sokan szívesen működnének együtt szervezett formában hazai intézményekkel, még ha a végleges hazatérés nem is reális számukra. A viszonylag kis léptékű, ugyanakkor **jól skálázható Julianus program** erre a helyzetre kínál megoldást, és várhatóan számos külföldön dolgozó magyar kutató aktív részvételére számíthatna. Az MTA kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszere és a külföldön már sikeres magyar kutatók bevonása garanciát jelenthetne a program szakmai működésére.

Megjegyzendő, hogy léteznek kísérletek kiemelkedő kutatási eredményekkel rendelkező – többnyire magyar – kutatók hazacsábítására, ezek azonban rendkívül költségesek és nehezen illeszthetők be a hazai TKR-be.

Példa: Havi 1800 (bruttó) euró fizetéssel számolva (720 000 HUF, 1 Euró = 400 HUF), 36 hónapra 26 millió HUF/fő lenne a költség. Évi 30 fő esetén (90 teljes kapacitással számolva) ez **évi 2,3 milliárd forint**.

4.7 Tudományos társaságok támogatása

Jelenleg több mint 120 társaság kap ilyen jogcímen támogatást az MTA-tól, 300 000–16 millió forintos összeghatár között. Bár a szétosztható összeg jelentős, a széles körű igény miatt a társaságok többségének nyújtott támogatás csekély (600 000-1 millió forint), így hatása sok esetben megkérdőjelezhető, viszont jelentős adminisztrációval jár. Mivel rövid távon a kiadások biztosan nem növelhetők lényegesen, fontos, hogy a támogatások minőségi alapon történjenek, és láthatóvá váljon a támogatás tényleges haszna, ill.

4.8 Folyóirat és könyv

2024-ben az MTA a tudományos könyv- és folyóiratkiadás támogatására bizottsági döntéssel kb. 70+20 millió forint jutott könyvkiadásra, míg a folyóiratok támogatása elérte a 90 millió forintot.

A folyóiratok támogatása jelenleg nagyrészt „történeti alapon” történik. Az elmúlt években több folyóirat kikerült a közvetlen támogatási rendszerből, kiadásukat és menedzselésüket az Akadémiai Kiadó vette át. Ugyanakkor a folyóirat-támogatás területén új kihívást jelent a különböző online kiadványok megjelenése és finanszírozása. A következő időszakban indokolt lenne, hogy a nem tudományos jellegű szakfolyóiratok – amennyiben támogatásuk szükséges – elkülönített költségvetési forrásból részesüljenek támogatásban, mivel ezek inkább a tudománykommunikáció körébe tartoznak, és eltérő értékelési szempontok szerint kellene megítélni őket.

A könyvkiadási javaslatokat jelenleg az osztályok bírálják el és rangsorolják. Az utóbbi években az MTA Könyvtár és Információs Központ (KIK) is megjelent könyvkiadóként, tovább bővítve az akadémiai kiadói portfóliót. Ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül, hogy az évek során megjelent kötetek jelentős része nagy példányszámban raktárakban maradt, ami arra utal, hogy a kiadói tevékenység sok esetben nem volt kellően átgondolt a célközönség és a hasznosulás szempontjából.

Az Akadémiai Kiadó Zrt.-ben az MTA Vagyonkezelő Kft. 26%-os tulajdonrészrel rendelkezik. Mivel az Akadémiai Kiadó nyereségesen működik, a Vagyonkezelő Kft. évente mintegy 120-140 millió forint osztalékbevételezhez jut, ami azt jelenti, hogy a kiadói tevékenységre fordított források közel fele közvetett módon visszakerül az MTA-hoz. Ez a bevétel – a fenti stratégiai elvek figyelembevételével – alapot teremthetne a folyóirat- és könyvkiadás támogatásának célzott növelésére is.

4.9 Uniós pályázatok befogadása – MTA SKI stratégiai feladata

A SKI keretében jó lenne módot adni arra, hogy a hazai kutatók pályázni tudjanak az EU-s támogatásokra. A pályázati iroda működésének megerősítésével az MTA felléphetne **befogadó intézményként** is, hiszen jelenleg is folytat kutatási tevékenységet.

Ez a megoldás még mindig előnyösebb, mint, hogy valaki külföldön valósítsa meg az elnyert kutatási projektjét. Ez a lehetőség nemcsak a nagyobb egyéni (ERC) vagy konzorciális (Horizon) pályázatokra vonatkozhatna, hanem az egyéniekre is (Marie Skłodowska-Curie ösztöndíj). A nehéz helyzetet mutatja, hogy 2025-ben több mint 17000 pályázóból 1610 nyert, de csak 1 magyar volt köztük, míg 6 török, 33 cseh és 56 osztrák nyertes volt.

5.1a Az MTA doktori fokozatra beérkezett kérelmek megoszlása az utóbbi 6 évben

Az alábbi 3 táblázat azt mutatja, hogy az MTA doktori fokozatra beadott kérelmek száma enyhén nő, a növekedést az 50 évnél fiatalabb kérelmezők okozzák, ám osztályonként nagyok az eltérések.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nők	25	22	28	23	20	32
Férfiak	61	61	71	67	72	84
Összesen	86	83	99	90	92	116

Osztály	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Összesen
I. Nyelv- és Irodalomtudományok	11	6	9	9	13	10	58
II. Filozófiai és Történettudományok	3	13	15	14	10	17	72
III. Matematikai Tudományok	4	1	6	6	3	8	28
IV. Agrártudományok	9	3	6	6	4	18	46
V. Orvosi Tudományok	13	19	12	9	19	18	90
VI. Műszaki Tudományok	10	16	15	10	9	8	68
VII. Kémiai Tudományok	8	4	5	5	9	8	39
VIII. Biológiai Tudományok	8	9	8	11	9	13	58
IX. Gazdaság- és Jogtudományok	11	5	8	9	5	7	45
X. Földtudományok	2	3	11	7	6	4	33
XI. Fizikai Tudományok	7	4	4	4	5	5	29

Kor	2019	2020	2021	2022	2023	2024
50 év alatt	15	23	30	39	36	49
51-65 év között	54	45	53	40	49	54
66 év felett	17	14	14	11	7	13

5.1b MTA doktori fokozat

Az MTA doktori fokozat vonzerejének fenntartása érdekében indokolt a rendszer működésének átfogó elemzése az érintettek bevonásával (frissen védett, illetve benyújtás előtt álló kutatók). Várhatóan a minősítési eljárás, a kommunikáció és a menedzsment területén szükséges az összehangolt fejlesztés. A minősítési folyamat fenntartása és továbbfejlesztése szempontjából az alábbi megfontolások lehetnek irányadók:

- (1) az eljárásrend további rövidítése **legfeljebb egy évre** a benyújtástól a védésig (jelenleg az átlagos időtartam kb. 1,5 év);
- (2) a szükségtelen **bürokrácia csökkentése**, papírintes ügyintézés bevezetése;
- (3) az osztályok habitusvizsgálati módszereinek rendszeres (ötévenkénti) felülvizsgálata és a **jó gyakorlatok** átvétele;
- (4) a fokozat értékét hangsúlyozó, **erősebb kommunikációs** támogatás; valamint
- (5) **díj alapítása** a legkiválóbb disszertációk számára (osztályonként az adott évben megvédett legjobb értekezés elismerése köztestületi szavazás alapján), ami tovább növelheti a fokozat presztízsét.

Ezzel párhuzamosan szükséges áttekinteni a rendszer hosszú távú fenntarthatóságát is, beleértve a jelenlegi havi 90 000 forintos támogatás rendszerét, az MTA e folyamathoz kapcsolódó költségeit, valamint azt, hogy a cím birtokosai miként tudnának szélesebb körben és **hatékonyabban bekapcsolódni** az MTA tevékenységeibe (pl. szaktudományi stratégiák).

5.2 Kutatóhelyeket Minősítő Program (KMP)

A tapasztalatok szerint a pályázók körében a KMP célja és működése vegyes fogadattásra talált (l. az MTA mint „márka”), ezért indokolt a célok és az alkalmazott eszközök

újrágondolása. A jelenlegi rendszer nemcsak jelentős adminisztratív terhet ró a pályázókra, hanem a minősítések tényleges értéke is nehezen értelmezhető (például nem nyilvános, hogy hány pályázóból hány nem nyert). Emellett az MTA számára sem feltétlenül előnyös, ha a „cím nélküli” intézményekben dolgozó kiváló kutatók eleve kizáródnak a pályázói körből. Végül az „MTA Kiváló Kutatóhely” nem helyettesíti az intézmények jogi eljárás során megállapított új megnevezését (pl. HUN-REN), amelynek használata kötelező.

Mindenképpen szükséges lenne a rendszer átfogó felülvizsgálata és a további lépések megvitatása. Az egyik lehetséges irány az lehetne, hogy az MTA nem „kiválóságot minősít”, hanem a kutatóhelyek számára olyan szolgáltatást nyújt, amely hazai és nemzetközi **összehasonlító elemzések révén mutatja be az adott intézmény helyzetét**, egy rendszeres, éves stratégiai jelentés formájában. Ehhez az MTA Könyvtár és Információs Központjában minden szükséges eszköz és szakértelem rendelkezésre áll; a folyamat részben automatizálható, az elkészülő jelentések pedig érdemi inputot szolgáltathatnak az érintett kutatóhelyek stratégiai tervezéséhez.

6.1 Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programok (KfKP)

A következő évtizedekben a gyorsan átalakuló gazdasági, társadalmi és technológiai környezetben az oktatás hatékony működése kiemelkedő versenyelőnyt jelenthet az ország számára. A KfKP célja olyan kutatások támogatása, amelyek eredményeit a pedagógusok közvetlenül és könnyen be tudják építeni a mindennapi oktatási gyakorlatba. A 2015-ben indult program eddig 19 kutatócsoport működését segítette. A jelentős számú tudományos publikáció mellett e csoportok legfontosabb kézzelfogható eredményei azok a módszertani és segédanyagok, amelyek a tanári munka gyakorlati támogatását szolgálják.

2026-tól indokolt lenne részletesen feltárni a program tényleges hatásait, különös tekintettel arra, hogy az elkészült segédanyagok milyen életciklussal rendelkeznek, mennyiben terjedt el használatuk az iskolákban, szükséges-e frissítésük vagy átdolgozásuk, illetve hogy a pedagógusok és az oktatási intézmények részéről milyen további igények fogalmazódnak meg.

A program keretében érdemes lenne hangsúlyosabban foglalkozni a **mesterséges intelligencia és az oktatás kapcsolatával**, továbbá előnyös lenne, ha a KfKP tematikája szorosabban illeszkedne az MTA szaktudományos stratégiáihoz is.

Felvethető, hogy az MTA játsszon komolyabb szerepet a hazai oktatási elképzelések kialakításában, elsősorban úgy, hogy a KfKP-n keresztül támogat nemzetközi oktatási módszereket összehasonlító kutatásokat (pl. finn modell kritikus elemzése)

6.2 Alumni

Az MTA Alumni programjában jelenleg 350 középiskola vesz részt (294 magyarországi és 56 külföldi), ami a teljes intézményi kör mintegy 24%-át jelenti. A program keretében 2024-ben megközelítőleg 6,8 millió forint, 2025-ben pedig 10,7 millió forint került kiosztásra. Az elnyert támogatást az intézmények elsősorban a kutatók utazási és szállásköltségeire, a pedagógusok munkájának elismerésére, valamint kapcsolódó kisebb rendezvények szervezésére fordíthatják. Az Alumni program mára videós tartalmakkal is kiegészült, amelyek a YouTube adatai szerint néha 1500–5 000 megtekintést is elértek.

Személyes tapasztalatok alapján a 14–18 éves korosztály szélesebb rétegeit általában **nehéz tartósan bevonni** ezekbe az előadásokba. Emellett figyelembe kell venni, hogy a kutatók többsége **nem rendelkezik pedagógiai** képzettséggel, miközben az élő előadásokkal és videós tartalmakkal szembeni elvárások az elmúlt években jelentősen átalakultak.

Az Alumni programot ezért indokolt lenne **szakemberek bevonásával felfrissíteni**. Ez magában foglalhatná (1) az előadók célzott felkészítését (pl. 2-3 napos workshopok keretében), (2) a kreatív elemek tudatosabb alkalmazását, (3) dinamikus animált prezentációk és interaktív tartalmak fejlesztését, akár olyan módon is, hogy a tudomány iránt már korán elkötelezett diákok készítenének tartalmakat saját korosztályuk számára. Fontos lenne az Alumni látogatások során nemcsak a szaktudományról beszélni, hanem bemutatni a tudományos módszert, és fellépni az áltudományos ismeretek ellen.

6.3 Az MTA lehetséges szerepe a tehetséggondozásban

A fent említett MTA Alumni Program, valamint számos más kezdeményezés elsősorban azokat a lelkes, „csillogó szemű” (értsd: 3K – **kíváncsi, kritikus, kitartó**) fiatal diákokat célozza meg, akik tehetségük és érdeklődésük révén a jövő tudósgenerációjának kiválóságait adhatják. A tehetséggondozás módszertana azonban rendkívül sokféle. Egyes megközelítések a korán kiemelkedő tehetségek kiválasztására koncentrálnak (a „piramis csúcsa”), míg mások szélesebb kör számára teremtenek fejlődési lehetőséget, emelve az általános tudásszintet, amelyből később a tehetségek is nagyobb eséllyel emelkednek ki. Nem szabad elfelejteni, hogy minden diák tehetséges valamiben – csupán a megfelelő körülmények és időzítés kérdése, hogy ez felismerhetővé válik-e. A tehetséggondozás ritkábban éri el a hátrányos helyzetű térségeket, noha ezen a területen kiemelkedően fontos szerepet tölt be a mintegy 25 éve működő **Arany János Tehetséggondozó Program**.

Az MTA – tapasztalatai révén és mint a tudomány kiemelt képviselője – fontos koordináló szerepet vállalhatna abban, hogy a hazai szereplők bevonásával létrejöjjön egy átfogó „tehetséggondozási térkép”. Ez világosan bemutatná a különböző résztvevők (oktatási és tudományos intézmények, állami szereplők, magánalapítványok) szerepét, valamint azok egymást kiegészítő és erősítő tevékenységeit. Közös gondolkodás keretében meghatározhatók lennének azok a feltételek, célok és mérhető eredmények, amelyek a hazai tehetséggondozást valódi közös sikerre tehetik. Ebben a folyamatban fontos partner lehetne például a **Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége**.

Végül – a Fiatal Kutatók Akadémiájával együttműködésben – érdemes lenne olyan programokat kialakítani, amelyek keretében senior kutatók elsajátíthatják, miként lehet hatékonyan **mentorálni és menedzselni a 20-30 éves, kutatói pályára készülő hallgatókat és fiatal kutatókat**.

6.4 Magyar kutatók teljesítménye az ERC pályázatokon nemzetközi összehasonlításban

Az elmúlt években a benyújtott pályázatok száma jelentősen megnőtt, meghaladja a 2015-ös szintet, miközben az elnyert pályázatok száma nem követte ezt a növekedést. Ennek következtében a **sikerarány romlott**. A **nyertes pályázatok** számának nemzetközi összehasonlítása azt mutatja, hogy a régiós versenytársakhoz képest a hazai teljesítmény relatív pozíciója gyengült: több ország (különösen Szlovénia, Észtország, Csehország és Lengyelország) láthatóan felzárkózó pályára állt, míg Magyarország inkább stagnál vagy lassú lemaradást mutat.

Ország (Nyertes pályázatok)	2007-2013	2014-2020	2021-2025
Szlovénia	2	15	24
Észtország	4	7	13
Csehország	11	36	58
Lengyelország	16	29	54
Magyarország	37	30	15

A nemzetközi tapasztalatok és az általános gyakorlat ugyanakkor egyértelműek: a benyújtott pályázatok számának növekedése – megfelelő minőségbiztosítás és célzott támogatás mellett – időben eltolva, de nagyobb számú nyertes pályázatban realizálódik. Erre a lengyel modell különösen jó példát szolgáltat.

Mindez azt jelzi, hogy önmagában a pályázási aktivitás növekedése nem elegendő. Szükség van a pályázatok minőségének tudatos javítására, a sikeres nemzetközi gyakorlatok feltárására és adaptálására, valamint **olyan intézményi és szakmai támogató mechanizmusok megerősítésére**, amelyek a pályázókat a benyújtást megelőző és követő fázisokban is segítik (mentorálás).

7.1 A külföldi tudományos tevékenység fontossága

A pályázat beadásáig a külföldi tudósok közösségei vezetőivel csak részben tudtam beszélni, de fontos lenne őket is bevonni a stratégiaalkotásba, illetve odafigyelni speciális igényeikre. A külföldi tudós közösségek közül különösen nehéz helyzetben vannak a vajdaságiak. Az ottani magyar népesség rohamosan fogy, amihez az is hozzájárul, hogy nem sikerült egy olyan önálló magyar egyetemet létrehozni, ami a tanítókon kívül más területen is folytatna képzéseket. Így a diákok többsége Szegeden tanul, és utána már nem megy haza. A vajdasági értelmiség apadása az egész közösség túlélését veszélyezteti. Fontos lenne, hogy az MTA napirenden tartsa ezt a kérdést, illetve lehetőségeihez képest keressen megoldásokat.

8. A kommunikációs tevékenység erősítése

Jelenleg (számomra) nem állnak rendelkezésre olyan átfogó **mérési adatok**, amelyek részletesen bemutatnák az MTA kommunikációs tevékenységének eredményességét. Bizonyos mutatók ugyan összegyűjthetők (például a YouTube-videók megtekintési adatai – pontosabban a videókra történő kattintások, amelyek nem azonosak a tényleges megtekintéssel –, vagy a Facebook-bejegyzések kedvelései), ezek azonban csak részleges képet adnak. Szubjektív benyomásként megfogalmazható az is, hogy a kommunikációs aktivitás egy része nem mindig a megfelelő célközönséget éri el, így a köztestületi tagok jelentős része továbbra sem találkozik rendszeresen az MTA híreivel és felhívásaival. A kommunikáció hatékonyságát az is csökkentheti, hogy az MTA hírei nem minden esetben jelennek meg a másodlagos médiumokban (például online sajtófelületeken).

Az MTA-nak saját kommunikációs csatornáin mellett törekednie kellene a tudományos hírek közvetítésével foglalkozó **médiaszereplőkkel** való, kölcsönös előnyökön alapuló együttműködésre is. A kommunikációs stratégia mentén indokolt a tudománnyal foglalkozó műsorok támogatása és az azokban való aktív részvétel, valamint a köztestületi tagok rendszeres médiamegjelenésének ösztönzése. Jó példa erre az InfoRádió tudományos tematikájú műsora, amely az MTA támogatásával működik.

8.2 Tudományos Könyvek Napjai

Szükség lenne egy alapos megvalósíthatósági tervre, ugyanakkor indokoltnak tűnik egy Tudományos Könyvek Napjai rendezvény létrehozása a Magyar Tudomány Ünnepe hónapjához kapcsolódva. Az esemény egy **kétnapos** (péntek-szombat) program lehetne, **előadásokkal, kiállítással, kerekasztal-beszélgetésekkel, valamint vásárlási és dedikálási lehetőséggel**. A rendezvény nemcsak a tudományos közösséget szólítaná meg, hanem az érdeklődő családokat is, különös tekintettel a **gyermekeknek szóló ismeretterjesztő szakirodalom** bemutatására (pl. Tarr Ferenc: A lány, aki kutató akart lenni).

A könyvnap kiegészülhetne **az év legjobb tudományos szakkönyve és az év legjobb tudománynépszerűsítő könyve díjak** átadásával. A program elsődleges helyszíne az

akadémiai székház lenne, de párhuzamosan a vidéki akadémiai központokban is megvalósulhatnának hasonló rendezvények.

8.3 Élő Tudomány – Kiállítás

Szükség lenne egy magvalósíthatósági tanulmányra, de az MTA rendezhetne 2 évente egy **jelentős tudományos kiállítást**, esetleg más kiállítókkal együtt. Az MTA bekapcsolódása nyomán 18 ezer **köztestületi tag lenne bevonható** az eseménybe, akiknek a részvétele a teljes tudományos palettát lefedi, így az érdeklődők széles köréhez szól. Nemcsak a high-tech eszközök bemutatására lenne mód, hanem az MTA saját gyűjteményének 1-1 darabja (vagy annak másolata) is a nagyközönség elé kerülhetne, a kiállításra való felkészülés és szereplés növelné az osztályok közötti szinergiákat is. Egy ilyen kiállítássorozat előre tervezhető lenne, évente változó interdiszciplináris tematikával, ill. jelentősen növelni a köztestületi tagok közötti kohéziót is.

10.1 Mecenatúra programok

Az MTA és egyben a hazai tudományosság támogatása közös ügy. Az adakozás nem pusztán pénzügyi tranzakció. Ha jól szervezett, akkor valódi kapcsolatot teremt az adományozó és az adományozott között, amelyben megjelenik a kölcsönös felelősségvállalás is. Az MTA önállósodásának részeként egy **háromszintű mecenatúraprogram** indítása indokolt, amely komoly szakmai előkészítést és fenntartható működési modell kialakítását igényli. A program lehetőséget adna arra, hogy a külföldön dolgozó kutatók is támogassák az MTA-t.

Ipari mecenatúra – Sina Simon program

Az ipari mecenatúra keretében az MTA hároméves stratégiai együttműködéseket köthetne Magyarország legnagyobb vállalataival (a programhoz természetesen más cégek is csatlakozhatnak). Az együttműködés az éves támogatás mértékével arányos természetbeni szolgáltatásokat is tartalmazhat a platina-, arany- és ezüsfokozatú támogatók igénye szerint az MTA részéről. Az MTA vállalja, hogy a hozzájárulások **95%-át közvetlenül az előre meghatározott tudományos célokra** fordítja (pl. ösztöndíjprogramok támogatására). Lehetőség nyílna természetbeni támogatásra is, amennyiben az MTA konkrét szolgáltatásban részesül (például informatikai eszközök beszerzése).

Köztestületi mecenatúra – Vigyázó Ferenc program

Biztosítani kell, hogy az MTA mintegy 18 000 köztestületi tagja jelképes éves hozzájárulással támogathassa az Akadémia működését. A program a támogatásért cserébe kézzelfogható előnyöket kínálhatna a támogatás mértékével arányosan, egy **előre kialakított üzleti modell alapján** (például 10% kedvezmény akadémiai kiadványokra, tudományos és kulturális programokra).

A modern technológiai megoldások révén a befizetés „egy kattintással” megoldható lenne. Az MTA ebben az esetben is vállalja, hogy a befolyt összeg **95%-át a közgyűlés által meghatározott tudományos célokra** fordítja (pl. könyvkiadásra, hazai és külföldi akadémiai testületek támogatására).

Az MTA Barátai

Az Osztrák Akadémia mintájára létrejöhetne az „*MTA Barátai*” közösség, amelyhez bárki csatlakozhatna jelképes hozzájárulás ellenében. A tagok nemcsak időben értesülnének az MTA rendezvényeiről, hanem számukra összeállított, speciális szolgáltatáscsomagban is részesülhetnének.

Ők lehetnének az MTA kiállításainak, koncertjeinek rendszeres látogatói, és aktívan hozzájárulhatnak az Akadémia stratégiai programjainak társadalmi beágyazásához és finanszírozásához is. Példaként elindítható lenne egy „Fogadj örökbe egy magyar szót!” kampány, amely egyszerre mutatná be a magyar nyelv gazdagságát és különlegességét, miközben további forrásokat teremtené *A magyar nyelv nagyszótára* program folytatásához.

A mecenatúra várható éves bevétele 2027 végére (becslés)

	Cég/fő	Éves (összeg)	Összesen
Sina Simon program			
Cég – Platina	5	10 000 000	50 000 000
Cég – Arany	50	2 000 000	100 000 000
Cég – Ezüst	200	500 000	100 000 000
Vigyázó Ferenc program			
Köztisztviselői tagok	10 000	8 000	80 000 000
MTA Barátai	10 000	5 000	50 000 000
Összesen			380 000 000

12. A magyarországi és az országhoz kötődő kutatók helyzete

A nemrégiben az MTA és az FKA által elvégzett felmérés legfontosabb tanulságai:

1. A magyar kutatói életpálya anyagi és intézményi **vonzereje jelentősen csökkent** az elmúlt években, különösen a fiatal kutatók számára.
2. A kutatói bérek nemzetközi összehasonlításban **alacsonyak**, és nem követik sem az inflációt, sem a versenyszféra fizetéseinek növekedését.
3. **A bizonytalan és kiszámíthatatlan** finanszírozási környezet rontja a hosszú távú kutatási tervezés lehetőségét.
4. A kutatói utánpótlás **veszélyben** van: a doktori képzésbe belépők és a pályán maradók száma csökken.
5. A fiatal kutatók jelentős része külföldi karrierben vagy a kutatói **pálya elhagyásában** látja a jövőt.
6. A kutatási infrastruktúra és az adminisztratív **terhek aránya kedvezőtlen**, ami csökkenti az érdemi tudományos munkára fordítható időt.
7. A pályázati rendszer **túlzottan fragmentált**, rövid távú és nagy adminisztratív terhet ró a kutatókra.
8. A nemzetközi **versenyképesség romlik**, különösen a kiválósági és élvonalbeli kutatások területén.
9. Az **oktatás és kutatás kapcsolata gyengül**, ami hosszú távon az egyetemi képzés minőségére is negatív hatással van.
10. A kutatói autonómia és a szakmai **biztonság érzete csökkent**, ami rontja a pálya presztízsét.
11. A kutatói közösségben **általános az elbizonytalanodás**, ami a teljes tudományos rendszer működését veszélyezteti.

Szomorú olvasni, hogy a 11 pont mindegyike negatív kicsengésű. Az MTA200+ program erre a helyzetre kíván választ adni, első lépésként a közösség megerősítésével, életpálya- és kutatási stratégiamodellek kidolgozásával, valamint erőteljes lobbizással a társadalom és a TKR minden szintjén.

2026 végére kellene egy olyan felmérést készíteni, ami a **köztestületi tagok** (különös tekintettel az MTA doktorikra) **vállalásait gyűjtené össze arról**, hogy melyek azok a készségek, lehetőségek, önkéntes tevékenységek, amelyekre az MTA alapozni tudna, és milyen eszközök kifejlesztésén kellene dolgozni, hogy a 11. pontban említett nehézségek csökkenjenek.

13.4 Osztályok

Az MTA osztályai az egyes tudományterületek leginkább reprezentatív testületei, hiszen tagjaik különböző munkahelyeken (egyetemen, kutatóintézetekben) dolgoznak, eltérő korosztályokhoz tartoznak, és sokféle tudományos pálya- és élettapasztalattal rendelkeznek. Éppen ezért az osztályok egyik kiemelt feladata lehetne, hogy **előre meghatározott, egységes keretek között** kidolgozzák szakterületük **2027–2037 közötti időszakra vonatkozó stratégiáját** (oktatás, alap- és alkalmazott kutatás, K+F, valamint technológiai fejlődés), majd az ehhez kapcsolódó **cselekvési tervet**.

Az MTA ezeket a stratégiákat javaslatként mutatná be a társadalom szélesebb köre számára, beleértve a mindenkori kormányzatot is. Az elképzeléseket az osztályok **háromévente felülvizsgálják**, és az addigi eredmények, illetve az új kihívások fényében aktualizálnák. Az osztályok tudományos stratégiájának megléte különösen akkor válik elengedhetetlenné, amikor egyes tevékenységeikhez az MTA-tól anyagi támogatást igényelnek, hiszen ez biztosítja az átláthatóságot, a tervezhetőséget és a szakmai megalapozottságot.

13.6 A köztestületi tagság bekapcsolása az MTA működésébe

Henry Ford: "Coming together is a beginning, staying together is progress, and working together is success."

A jelenlegi rendszer egyik alapvető problémája, hogy hiányzik a közösséghez tartozás élménye. A FKA kutatás 11 megállapítása (1 fent) közül több valószínűleg kevésbé lenne negatív kicsengésű, ha a kutatók egy erősebb, összetartóbb közösség részeként tekintenének magukra, és bízhatnának egy hosszútávú életpályamodell működésében. A közösségépítés ugyanakkor hosszú és összetett folyamat: kreativitást, következetességet és kitartást igényel, eredményei pedig csak fokozatosan válnak láthatóvá.

A **közösségépítés hatékony eszköze** lehet, ha a tagok közös – jellemzően egészségmegőrző vagy társadalmilag hasznos – célok mentén kapcsolódnak össze. A FKA bevonásával érdemes lenne **felmérni** a köztestületi tagok körében, hogy milyen típusú **önkéntes, közösségi eseményekben vennének szívesen részt**. Ilyen közösségformáló kezdeményezés lehetne például az „**Élő tudomány**” **kiállítás** megszervezése és lebonyolítása, vagy egy sportosabb program, az **MTA Maraton** elindítása.

13.10 Zöldítés

Az MTA-nak vállalnia kellene, hogy működését fokozatosan **környezetbarátabbá** teszi, és csökkenti ökológiai lábnyomát. Törekednie kellene az energia- és erőforrás-felhasználás hatékonyságának növelésére, valamint a hulladékképződés mérséklésére. A fenntarthatósági szempontokat be kellene építenie működési döntéseibe és hosszú távú stratégiájába, miközben kiemelt figyelmet fordít munkavállalói és partnerei környezettudatosságának erősítésére. A „zöldítés” hosszú távon egyszerre teremt környezeti és gazdasági értéket.

A kiinduló állapotot és a tervezett lépéseket **mérhető mutatókkal** szükséges jellemezni. Vizsgálni kell, hogy a kitűzött célok milyen konkrét intézkedéseken keresztül érhetők el, és az egyes szereplőknek milyen feladataik vannak a megvalósításban. Példaként említhető az MTA

papírfelhasználása, amely jól nyomon követhető a beszerzési adatok, valamint az intézmény által bekért dokumentumok mennyisége alapján. Az ökológiai felelősségvállalás jegyében meg kell határozni, hogy a mai technológiai környezetben miként csökkenthető a papírfogyasztás a jelenlegi töredékére. Hasonló megközelítéssel szükséges áttekinteni az **irodák kihasználtságát és az energetikai rendszerek hatékonyságát** is. Az így elért megtakarításokat célszerű a tudomány finanszírozására, illetve a munkatársak támogatására visszaforgatni.

20. 2026-2029 ütemezési javaslatok

Előzetes terv az első 12 hónapra a teljesség igénye nélkül, tipikus példákkal. A feladatok, ill. az ütemezés végső formája május végére alakul ki.

	2026 V-VI	2026 VII-VIII	2026 IX-X	2026 XI-XII	2027 I-II	2026 III-IV
Költségvetés	Tárgyalás a 2027-es ktgv-ről					
Strat. Kut. Int.	Működési Szabályok	Működési Szabályok	Programhirdetés Szervezeti háttér		Szelekció, bírálatok	Előkészület az indulásra
Julianus ösztöndíj				szabályok		
Kommunikáció	Komm. stratégia kialakítása I		Komm. stratégia kialakítása I			
Magyar Tud. Ünnepe				Rendezvény		
Tud. Könyv Nap				Rendezvény		
Folyóirat és Könyv	Szakmai beszélgetések		Stratégiai tervezés I		Stratégiai tervezés II	
Köztisztviselői adatbázis	Tervezés	Felmérés	Munka-folyamatok	Munka-folyamatok	Munka-folyamatok	Béta verzió
Mecenatúra	Tervezés	Felmérés Adatbank	Kapcsolatépítés/kommunikáció	Kapcsolat-építés	Kapcsolat-építés	Kapcsolat-építés

21. Vélemény az MTA osztályai által megfogalmazott kérdésekről

1. Osztály

Miben látja a XXI. században az akadémiák és különösen az MTA küldetését és szerepét az áltudományosság, tudományellenesség és politikai korlátozó akarát közegében?

- Az MTA nem nagyon tehet mást egyik esetben sem, minthogy mindennapi feladatának tekinti a tudományos eredmények bemutatását, elmagyarázását. Erre eddig is sok törekvés történt, azonban hiányzott egy előremutató stratégia, és kevés olyan tevékenységet tudunk felmutatni, aminek a gyakorlatra is hatása volt. E tekintetben az szaktudományos témák bemutatása (3. fejezet), ill. a kommunikációval kapcsolatos reformok (8. fejezet) révén az MTA hatása feltehetően nagyobb lesz. Mindenképp figyelembe kell venni, hogy az elmúlt években ebből a szempontból jelentősen megváltozott a társadalmi és technológiai közeg.
- Meg kell tanulnunk a politikai döntéshozókkal kommunikálni, amihez ismerni kell az ő megközelítésüket is. El kell kerülni a tudálékosság látszatát, a kioktató stílust, a közvetlen bírálatot, ugyanakkor mindig készen kell állni arra, hogy a tudomány eszközeivel segítsük őket.
- Meg kell tanulnunk, hogy az üzeneteket a megfelelő célcsoporthoz juttassuk el, olyan formában, hogy ez őket érdekelje, és meg kell találnunk a kapcsolattartás modern formáit. Sajnos ez a köztestület vonatkozásában is csak korlátok között működik. Ezért az első feladat házon belül van.

- Sok helyen írom, hogy az MTA-nak, de az elnöknek mindenképp, ki kell lépni a négy fal közül és meg kell találni a kapcsolatot a legkülönbözőbb szereplőkkel. Ez nem egyszerű feladat, pontos és együttműködésen épülő, előre tervező, tudatos stratégia nélkül nem sikerülhet.
- Az eddigi módszerek hatásosságát fel kell mérni (pl. MTA200 sikere a tudós és a civil társadalom körében), és a tanulságokat levonva kell módszertani újításokat alkalmazni. Így például sok tudós és kutató vesz részt az Alumni rendszerben, de lehet, hogy ma már más módon kell a tudományt a diákoknak elmagyarázni, ill. felkészíteni őket a tudomány iránti elköteleződésre (l. 8. fejezet).

Fontosnak látja-e, hogy az MTA irányító, szervező és anyagi támogató szerepet töltsön be a magyar tudományosságban?

- Fontos külön választani ezeket a szerepeket. Az MTA anyagi támogató szerepe szinte teljes mértékben a költségvetés támogatásától függ. Tervezem mecénások bevonását és az MTA saját vagyonaival való jobb gazdálkodás elősegítését, valamint feladatombnak tartom a költségvetési támogatás növekedésének elérését.
- Az MTA csak a saját működését tudja szervezni (13. és 14. fejezetek). Tevőleges tudományszervezési szerepet nem lát el, ugyanakkor nagyon fontos, hogy az MTA az egész tudományos kutatási rendszert (TKR) át tudja tekinteni, és javaslatokat fogalmazhat meg az egyes komponensek működésére és a közöttük lévő kapcsolati hálóra, figyelembe véve a kutatói életpályamodellelemt is (L. Kollár László: (2025) *Magyar Tudomány* 186/S2, 1–38) A pályázat szerint ez lenne a Stratégiai Kutató Intézet egyik fontos feladata.

Fontosnak látja-e és elő kívánja-e mozdítani, hogy az MTA továbbra is támogassa a tudományos társaságokat, a tudományos folyóirat- és könyvkiadást?

- A pályázatban kitérek ezekre a kérdésekre. Fontos azonban, hogy ezek a támogatások ne 'ad hoc' ill. a szokáselv alapján történjenek.
- A társaságok fontos tudományos közösségek, de érdemes megnézni, hogy az MTA pontosan milyen tevékenységüket támogatja (l. 4.7 fejezet).
- A tudományos folyóirat- és könyvkiadást komplexebb problémának látom, mert nincs erre vonatkozó MTA-stratégia. Meg kell fontolni, hogy lehet-e bevételt teremteni, csökkenteni a kiadásokat, és az MTA mint tudományos kiadó szerepét miképp lehetne növelni. A döntésekhez szakértők segítségét is igénybe kellene venni (l. 4.8 fejezet és 4.8 függelék).
- Új javaslatom a Tudományos Könyvek Napjai rendezvény, ami segítene népszerűsíteni az MTA tevékenységét, és a kisgyerekektől a felnőttekig lehetőséget adna a tudományos népszerűsítő könyvekkel való barátkozásra (l. 8.2 fejezet és 4.8 függelék).
- Mindkét esetben érzékelhető a forráshiány. Az egyik lehetséges megoldás, hogy a bevezetendő mecenatúra rendszer bevételeinek egy részét itt használjuk fel.

Hogyan kívánja az esélyegyenlőséget elősegíteni (nők, fiatalok helyzete)

- Az MTA eddig is igyekezett az esélyegyenlőséget támogatni, akár a fiatalok, akár a nők esetében. Érvényes volt ez a pályázatoknál is, sőt az MTA doktori fokozat megszerzését is segítik akadémiai támogatások. Hasonlóképpen igyekezett az MTA támogatni, hogy több hölgyet, ill. fiatal kutatót válasszon az MTA az akadémikusok sorába.
- Ezekben a kezdeményezéseken túl, érdemes lenne megnézni, hogy miképp lehetne támogatni, hogy a roma fiatalok nagyobb eséllyel válhassanak kutatóvá, ill. az FKA bevonásával kellene felmérni, hogy a köztestület milyen esélyegyenlőségi tevékenységet vár az MTA-tól.

Hogyan tudja a társadalom- és bölcsészettudományi kutatások és ezeken belül is különösen a nemzeti tudományok kutatásainak eredményességét és hasznosítását elősegíteni?

- Az MTA eredeti küldetésének alapja a bölcsészettudományi kutatások támogatása széles értelemben, ideértve a zenét vagy a népművészetet is, és ma joggal sorolhatók ide a társadalomtudományi kutatások is. Az MTA felelősséggel tartozik a hazai társadalomnak, hogy ezeken a területeken az értékek megmaradjanak és újak születhessenek.
- Éppen ezért az MTA-nak minden formában sokkal erősebben fel kell tudnia mutatni ezt az értéket, és minden módot meg kell ragadnia (l. pl. mecenatúra), hogy a társadalom minden szereplőjét, beleértve a döntéshozókat is, meggyőzze e területek támogatásának fontosságáról. Ezt segíthetné például egy parlamenti tudományos ombudsman is, aki a megfelelő esetekben képviselhetné a magyar nyelv és kultúra érdekeit.

Kívánja-e (és ha igen, hogyan) a magyar nyelv nagyszótára további munkálatait anyagi és szervezeti támogatásban részesíteni?

- A kérdés nyomán igyekeztem tájékozódni a magyar nyelv nagyszótár helyzetéről (<https://nagyszotar.nytud.hu/history.html>). Nagyon régi és jogos terv, hogy elkészüljön egy szintetizáló alkotás, ami most kinyomtatva az E betű végén tart.
- Fontos azonban észrevenni, hogy közben a felhasználók és a technológia jelentősen megváltozott, és ez a folyamat a jövőben is gyorsulni fog. Bármilyen támogatás feltétele az, hogy a nyelvet ápoló tudós közösség meg tud-e egyezni egy stratégiában (módszertan, technológia, határidő) egy ilyen adatbázis/kiadvány létrehozására. Emellett azt is mérlegelni kell, hogy a javasolt megoldás elég meggyőző ahhoz, hogy a gyorsan változó világgal lépést tartson, figyelembe véve, hogy az MTA forrásai szűkek.
- Az is megfontolandó, hogy a nagyszótár kérdését igyekezzünk társadalmi ügyé tenni, és ezen a módon megnövelni az anyagi lehetőségeket.

11. Osztály kérdései

Az FKA által kezdeményezett felmérés eredményeit figyelembe véve, milyen lehetőségeket látnak az Akadémia részéről a kutatók megszólítására, motiváltságuk növelésére?

- A pályázatban számos helyen jeleztem a közösségépítés fontosságát, azaz, hogy minden köztisztületi tag ismerje és támogassa az MTA tevékenységét. Ehhez az is szükséges, hogy érezzék, az MTA ismeri a problémákat és minden lehetőséget kihasznál, hogy támogatást adjon.
- Terveim szerint a vezetőségének fontos feladata lenne az MTA-t közelebb vinni a tagokhoz, jobban bevonva őket a közös tevékenységekbe, ill. megmutatni a közös gondolkodás szinergikus jelentőségét. Ezt a módszert intézetigazgatóként sikeresen alkalmaztam; a szaktudományos stratégiák kidolgozása és mintaprojekteken keresztüli megvalósítása is ezt a célt szolgálja.
- A motivációt szolgálhatják a pályázatban megfogalmazott pályázati lehetőségek is, ehhez azonban költségvetési támogatás kell.

A hazai tudományirányítás egyre nagyobb súlyt helyez az alkalmazásokra és az olyan kutatásokra, amelyekről rövid időn belül hasznot lehet remélni. Az Akadémia milyen módon tudja megerősíteni a kíváncsiság által vezérelt felfedező kutatásokat?

- Az MTA hagyományosan az alapkutatások támogatását helyezte előtérbe. Erre saját pénzeszközei nem voltak, hanem a költségvetésen keresztül kapott támogatás révén finanszírozta a saját kutatóintézeteit.

- Az MTA jelenleg a MTA KIK-ken kívül nem rendelkezik kutatóintézeti hálózattal, ezért ezeket a kutatásokat csak pályázati formában, más munkahelyen kutató munkatársak révén képes finanszírozni, amennyiben a költségvetés erre forrást biztosít az MTA törvény (3a pont) alapján.
- A pályázatomban bemutatom a Lendület Programot, a Bolyai ösztöndíjat, tervezem, hogy helyre állítsam az MTA-egyetem kutatócsoportokat, és javaslok két új eszközt (Julianus ösztöndíj és posztdoktori ösztöndíj) az alapkutatással foglalkozók támogatására.

Az Akadémia közfeladata, hogy „...a hazai kutatások eredményeit rendszeresen értékeli és ezzel kapcsolatosan javaslatokat fogalmaz meg”. Az Akadémia közfeladatának tekinti-e az értékelés kiterjesztését az elmúlt években kiépült alternatív kutatóhálózatra (MCC, Veritas, Magyarágkutató, Kopp Mária Intézet, Nemzetstratégiai Kutatóintézet stb.)?

- A pályázatomban (l. 3.1 fejezet) részletesen leírom a Stratégiai Kutatások Intézetét, aminek egyik fő feladata lenne a kutatások eredményességének hosszútávú mérése, egy közösen kidolgozott módszertan alapján.
- Az MTA-nak megvan a hozzáférése azokhoz a hazai és nemzetközi adatbázisokhoz, hogy intézmények, tudományterületek, ill. a teljes országos teljesítményt mérje egy nemzetközi összehasonlításokat is figyelembe vevő módszertan alapján.
- Egy ilyen feladat, különösen a bevezető fázisban, idő- és pénzigényes. Az SKI keretében kellene majd a szükséges forrásokat biztosítani.

A Kollár-tanulmányban bemutatott nemzetközi példák és javaslatok alapján milyen szervezeti és kutatásfinanszírozási rendszer lenne kívánatos a hazai egyetemeken, illetve kutatóintézetekben? Milyen szerepet játszhat ebben az Akadémia?

- Az állami költségvetés 2025-ben 214,9 milliárd forintot fordított K+F támogatásokra, a GINOP Plusz programokkal együtt az új és a folyamatban lévő kutatások esetében.
- A pályázatban megfogalmaztam, hogy a SKI feladata lenne a tudományos kutatási rendszer modellezése, áttekintése és monitorozása. Jelenleg nem igazán átlátható, hogy például a kutatóhálózaton és az egyetemeken kívül, hol, milyen és milyen nagyságrendű kutatás zajlik, és ezek miképp kapcsolódnak egymáshoz (pl. kórházak, múzeumok stb.).
- A tudománytámogatási rendszer (TTR) az egyetemektől, kutatóintézetektől függetlenül kellene, hogy működjön. Az egy másik kérdés, hogy az egyetemek vagy a kutatóintézetek kapnak-e külön dedikált támogatást arra, hogy a kutatási infrastruktúrát fenntartsák, fejlesszék, és kisebb belső támogatást tudjanak adni kiválóság alapján.
- Az MTA az SKI stratégiaalkotási tevékenységén keresztül tehet konkrét javaslatokat (Kollár László saját elképzelését írta le), és valóban fontos lenne, hogy elemezze a külföldi példákat, ill. elvégezze az utóbbi 25 év értékelését, hogy kiderüljön, a hazai K+F támogatások milyen valós hatást értek el, összehasonlítva pl. a cseh, lengyel, osztrák példákkal (l. Függ 3.1a táblázatot kiragadott példaképpen).

Mi lehet az MTA Doktora cím funkciója a tudományos életben?

- A pályázatban részletesen kifejtem, hogy az MTA doktori címnek milyen fontos szerepe van a kutatói életpályamodellben, és hogy az MTA feladata e cím megőrzése és fejlesztése, valamint az egész folyamat erős kommunikációja (l. 5.1 pont, függelék 5.1).

1. és 11. Osztály átfedő kérdései

A kutatóhálózat ügye – a két osztály kérdései összevonva

1. Osztály 2.1. Akarja-e a HUN-REN intézetei, de legalább a 4 humán központ visszakerülését az MTA keretei közé, és ha igen, hogyan kívánja ezt elérni?

11. Osztály: 1. Hogyan lehet az Akadémia aktív közreműködésével és az érintettek bevonásával konszenzusos megoldást találni a korábbi akadémiai kutatóintézetek státuszának rendezésére? (ingatlanvagyon, kutatóhálózat egysége). Milyen szerepet játszhat az Akadémia az intézethálózat szerkezetének és működésének alakításában?

- Az MTA elnök jelölt számára elsődleges kérdés a kutatóhálózat sorsának megnyugtató rendezése. A stabilitást elősegítené egy autonóm, az MTA-tól független, demokratikusan felépülő, az alap kutatási prioritással működő egységes kutatóhálózat, ami a költségvetési támogatását az MTA költségvetésén belül, de attól teljesen elkülönítve kapja meg.
- A kiindulási helyzet azonban az, hogy jelenleg az MTA-nak nincs kutatóhálózata, a korábbi hálózat egy része az ELTE (rektor) felügyelete alá tartozik, míg a másik része (HUN-REN) egy a fővárosi törvényszék által 2025. október 27-én bejegyzett önálló, különleges jogállású jogi személy. Az MTA-nak jelenleg semmilyen konkrét döntési lehetősége nincs más jogi személyek státuszának megváltoztatására (a gyakorlatban).
- Fontos érteni, hogy bármilyen lépés esetén végig kellene gondolni a rövid- és hosszútávú következményeket, amelyek azonban az MTA-n kívüli események függvényei is. Jelen helyzetben nem szerencsés egy pályázat formájában megfogalmazni azt, hogy milyen konkrét elképzelések vannak, hiszen ez ronthatja a tárgyalási pozícióinkat.
- Az intézetek leválasztása egy hosszú és nagyon bonyolult folyamat eredménye, és amennyire a sok beszélgetés alapján meg tudom ítélni, sokan másképp emlékeznek a történet fontos részleteire, és az esetleges mulasztásokra. Ezek pontos ismerete nélkül nehéz megtenni egy végleges megoldási javaslatot.
- Az MTA-n született egy tervezett (Boda Zsolt szerk. 2020), Eötvös 2020+, amelyben nagyon sok előremutató javaslat van egy kutatóhálózat működtetésére, amit sokan a „Max Planck modell”-nek hívnak. Az MTA fontos feladata lehetne, hogy a tudományos kutatási rendszer fehérvölgényének megalkotása során (l. 3. fejezet), foglalkozzon ezzel a kérdéssel, és különböző javaslatokat dolgozzon ki a döntéshozók számára, pontosítva a modellt, ill. a korábban leírtakat. Ezt már most is el lehetne kezdeni.
- Mindenképp újra kell indítani a párbeszédet az MTA vezetése és az összes intézet vezetése, és a munkatársai között, akik közül a többség egyben a köztestület tagja is. Beszélgetésem során egyáltalán nem rajzolódt ki egy egységes kép arról, hogy a közösségünk hogyan gondolkodik ebben az ügyben. Egy őszinte „kibeszélés” nélkül nehéz előrelépni (l. 3.2 pont a pályázatban: Magyar Tudós Fórum)
- Fontos pontosan ismerni a nemzetközi példákat a kutatóintézet és az ottani akadémia között. Nagyon széles a skála, de biztos vannak olyan jó gyakorlatok, amit érdemes lehet átvenni. Az MTA-nak most az a feladata, hogy azt tegye, ahol valóban várható, hogy eredményt képes elérni, és megfelelő módon felkészüljön, minden eshetőségre.
- Egy felkészült új MTA vezetésnek mindenképp kezdeményeznie kell tárgyalást a kormány szakembereivel az MTA-val kapcsolatos terveik átbeszélésére, beleértve az egész hazai TKR működését, és ebben az MTA szerepét is. E tárgyalások határozzák majd meg, hogy az MTA milyen álláspontot képvisel a kutatóhálózat ügyeiben, támogatva a kutatóhálózat autonómiáját és demokratikus működését.
- Ezzel párhuzamosan az MTA mint a köztestületi tagok képviselője fel kell, hogy hívja a döntéshozók figyelmét többek között az „azonos munka, azonos bér” elvére, azaz hogy az ELTE-nél lévő munkatársaknak, ill. a HUN-REN-ben dolgozóknak azonos munkakörben azonos bér jár (EUMSZ 157. cikke) lényegében ugyanattól a fenntartótól. Valamint az ELTE-nél lévő kutatóintézetek nem kapják meg az alapműködésüket támogató (béren kívüli) pénzüsszeget, amit a HUN-REN megkap, így komoly működési problémákkal szembesülnek napi szinten.